

6 IP PRIEDAS.

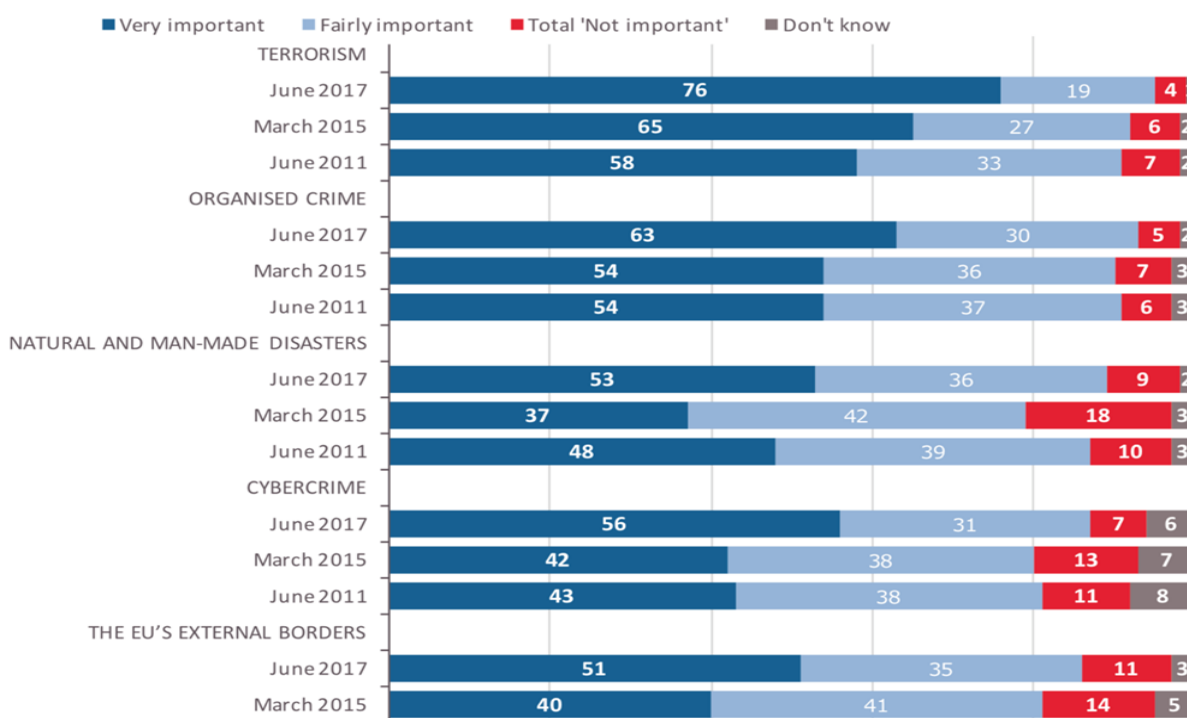
ES VALSTYBIŲ NARIŲ CIVILINĖS SAUGOS
SISTEMOS ORGANIZAVIMAS. BUVUSIŲ NELAIMIŲ
ĮTAKA CIVILINĖS SAUGOS SISTEMOS IŠLAIKYMO
KAŠTAMS

Civilinė sauga pagal Europos Sąjungos teisinį mechanizmą yra kiekvienos šalies vidaus valdymo srities objektas. Nors yra sukurtas ir veikia bendras ES Civilinės saugos mechanizmas (EUCPM), tačiau kiekviena šalis pati sprendžia kokios nelaimės yra aktualios jai, kaip joms rengtis, kas ir kokia apimtimi reaguos ir vykdys vadovavimą tiek operatyviniu, taktiniu, tiek strateginiu lygmeniu. Skiriasi ir Civilinės saugos sistemos, jų sudėtis, reagavimas, finansavimo šaltiniai. Tai pat yra ir su Civilinės saugos finansavimu.

2011 m. paskelbti Euro barometro tyrimai apie pagrindines grėsmes Europos sąjungos šalyse (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_11_829) nurodė, kad didžiausios grėsmės yra ekonominės ir finansinės krizės, terorizmas ir organizuotas nusikalstamumas - tai yra grėsmės, kurioms Civilinės saugos sistema gali padėti labai mažai. Tik kas dešimtas respondentas kaip svarbias grėsmes įvardino klimato kaitą, gamtines nelaimes ir branduolinius avarijas, tačiau praėjus šešiams metams paskelbtoje tyrimo ataskaitoje gamtinės nelaimės apjungtos su žmogaus sukurtomis jau yra svarbios daugiau nei pusei respondentų.

Praėjus tik šešeriems metams grėsmės jau pakankamai skyrėsi nuo ankstesnių. (https://europa.eu/eurobarometer/api/archives/eb_special_379_360_en.htm#371). Ir nors skirtingose šalyse šie skaičiai pakankamai skyrėsi, tačiau politikų dėmesys ir lėšos pirmiausiai skiriamos būtent kovai su svarbiausiomis grėsmėmis.

Grėsmių vertinimo suvestinė pateikiama žemiau paveiksle.

2 paveikslas Grėsmių vertinimo suvestinė.

Vertinant pagal skirtingas grėsmes, jų mastą ir padarytus nuostolius, valstybės Civilinės saugos sistemos labai skiriasi. Be to jas taip pat stipriai įtakoja šalių administracinės tradicijos, valdymo ir savivaldos kultūra. Todėl siekiant palyginti ar bent turėti supratimą apie tai, kaip skirtingose šalyse veikia Civilinės saugos sistemos, buvo atlikta apibendrinta Europos Sąjungos šalyse naudojamų gyventojų saugos užtikrinimo ir pasirengimo bei reagavimo į nelaimės praktikų santrauka.

Nors Europos Komisija pastaraisiais metais skyrė nemažą dėmesį Civilinės saugos sistemos, kaip vienos iš būtinų sistemų, kurias reikia gyventojams užtikrinti, unifikavimui, vis dėlto, išnagrinėjus visų 27 ES šalių sprendimus ir patirtis tenka konstatuoti, kad yra labai daug skirtumų. Kaip minėta, kiekviena šalis gali ir pati sprendžia kokios grėsmės jai aktualios ir kaip į jas reaguoti. Bendri kriterijai nustatyti ir jų laikomasi Europos parlamento ir tarybos sprendimu Nr. 1313/2013/ES 2013 m. gruodžio 17 d. dėl Sąjungos civilinės saugos mechanizmo patvirtinus esmines taisykles, kaip turi būti organizuojama civilinė sauga Europos sąjungos šalyse, kokiais principais bendradarbiaujama (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D1313&from=EN>). Europos parlamento ir tarybos reglamentas(ES) 2021/836 2021 m. gegužės 20 d. iš dalies pakeitė Sprendimą Nr. 1313/2013/ES dėl Sąjungos civilinės saugos mechanizmo, nes ekstremalių situacijų patirtys parodė, kad sistema nėra patikimai funkcionuojanti. Tad natūralu, kad ir kiekvienoje šalyje civilinės saugos srityse yra keistinių ar taisytinių dalykų.

Vien kalbant apie pačią definiciją „Civilinė sauga“, naudojamos kelios paralelios sąvokos: krizių valdymas, civilinė gynyba, nelaimių valdymas, civilinė sauga ir pasirengimas nelaimėms. Tai iš dalies lemia keletas faktorių: istorinė patirtis (Vakarų Europos blokas, Rytų Europos blokas), institucinė Civilinės saugos vedančiosios organizacijos priklausomybė (vidaus reikalų ministerija, gynybos ministerija), funkcijų, kurios yra priskiriamos Civilinei saugai kiekis ir apimtys, šalies administracinis pasidalinimas ir pan. Tam, kad nors kiek galima būtų sistemas lyginti ar analizuoti, buvo pasirinkta keletas, IP rengėjų nuomone kertinių Civilinės saugos uždavinių ir pabandyta sistemiskai juos sugrupavus aptarti, kaip skirtingose šalyse organizuojamas ir užtikrinamas jų vykdymas.

Pasirinkta bazinė informacija apie valstybėje atsakingas Civilinės saugos institucijas, analizuota keliais lygiais civilinė sauga yra vykdoma. Buvo išsiaiškinta kas ir kaip organizuoja galimų rizikų vertinimą ir tų vertinimų pagrindu rengia atitinkamus planus rizikoms valdyti, kokie pajėgumai yra naudojami, kaip organizuojamas atsakingų darbuotojų, dalyvaujančių reaguojant ir valdant ekstremalias situacijas, mokymas, treniruotės, kaip užtikrinamas visos sistemos veiknumas. Vertinta kokiais būdais ir kanalais yra vykdomas gyventojų perspėjimas ir informavimas, ar yra išankstinio perspėjimo sistema, kokias sritis ji apima. Ieškota iš kokių šaltinių vykdomas finansavimas, kaip vertinami sistemos kaštai. Reagavimo vertinime buvo analizuota kas yra pirmieji reaguotajai, kas atsako už vadovavimą ir reikalingų išteklių pasitelkimą, kokie ištekliai numatomi pasitelkti, kaip sprendžiamas klausimas jei vietinių (teritorinių ar net nacionalinių) išteklių nepakanka. Vertinime remtasi viešai prieinamais šaltiniais.

Kadangi skirtingose šalyse naudojamos skirtingos sąvokos, IP rengėjai, siekdami supaprastinti supratimą trumpus esminius, pagal aukščiau minėtus kriterijus atrinktus duomenis apie kiekvieną šalį sukėlė į lentelę, kuri pateikiama priede (**ES šalių CS sistema**). Tos sritys, kurios yra panašiai organizuojamos daugelyje šalių, arba kurias reglamentuoja atitinkami teisės aktai yra aptariamoms tik tekstinėje dalyje. Lentelėje nurodomi tik esminiai dalykai arba tai, kas skiriasi nuo daugumos kitų šalių.

Visose šalyse yra atliekamas nacionalinis rizikos vertinimas, kaip to reikalauja Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas 1313/2013/ES. Pagal jo rezultatus rengiami atitinkami pasirengimo planai, numatomos priemonės. Apie planus ir juose numatytus reagavimo būdus yra informuojama visuomenė. IP rengėjų nuomone tik keletas valstybių aktyvai ir progresyviai informuoja savo gyventojus apie tai, kaip reikia elgtis artėjant nelaimėi ar jai įvykus (Švedija, Suomija, Estija, Ispanija). Kitos valstybės tenkinasi senais, įprastais metodais - lankstinukai, plakatai, informacija per valstybinį radiją ar televiziją iš anksto informuojant piliečius (Čekija, Bulgarija, Vengrija, Graikija). Artėjant nelaimėi, gyventojai perspėjami naudojantis

sirenomis, radiju, televizija. Vis daugiau ES šalių pas save diegia išmaniąsias technologijas, kurios leidžia ne tik perduoti pranešimą apie artėjančią grėsmę, bet ir rekomendacijas kaip elgtis bei informaciją žmonėms su negalia (APPS, cell broadcast, socialinių tinklų paskyros). Lietuva kartu su Suomija, Nyderlandais, Rumunija šioje srityje lyderiauja. Pažymėtina, kad Nyderlandai net atsisakė sirenų sistemos vystymo, pasirinkdami modernias technologijas.

Pranešimo apie nelaimės sistema (pagalbos telefonas) funkcionuoja visose valstybėse. Pagal ES reikalavimus visose Europos sąjungos šalyse yra galimybė paskambinti bendruoju pagalbos numeriu 112, nors jo administravimas ir techninės galimybės labai skiriasi. Suomijoje, Lietuvoje, Švedijoje tai - aukštus technologinius reikalavimus atitinkančios sistemos, gebančios automatizuotai surinkti ir pagalbos tarnyboms pateikti daug reikalingos papildomos informacijos. Kitose šalyse kol kas dar einama prie to, kad paslaugos būtų maksimaliai efektyvios.

Atvejams, kai resursų nepakanka (o kartais siekiant papildyti turimus resursus) yra numatyti tarpusavio pagalbos mechanizmai, įsijungiantys įvykus nelaimei. Sudaromos dvišalės ar daugiašalės sutartys pasitelkti resursus iš sutartis pasirašiusių šalių. Tai leidžia optimizuoti savo ir kaimynų kaštus planuojant reagavimą ir jo metu. Pagal ES CS mechanizmą visose šalyse yra paskirtos atsakingos institucijos ar yra numatyti mechanizmai tarptautinės pagalbos teikimui, pagalbos prašymams, pagalbos priėmimui ir koordinavimui. Pažymėtina, kad be kaimyninių šalių yra pasirašytos sutartys ir kitomis valstybėmis, dažniausiai turinčiomis specifinių resursų (Prancūzija, Rusija, Ukraina miškų gaisrų gesinimo lėktuvai, Prancūzija CBRN mėginių ėmimas)

Nemaža dalis šalių dalyvauja ES Civilinės saugos mechanizmo remiamoje CS modulių programoje, kuomet pagal aiškiai nustatytus kriterijus šalis priima sprendimus ir pasirengia tam tikras pajėgas reaguoti į nelaimės, tuo pačiu deklaruodama, kad šios pajėgos gali būti panaudotos reikalui esant kitose šalyse. EU CS mechanizmas remia šias veiklas, prisidėdamas prie tokio modulio išlaikymo kaštų mažinimo bei dalyvavimo tarptautinėse pratybose kaštų dengimo. Praktiškai visos šalys bendradarbiauja pagal Jungtinių Tautų ir OCHA bei ES Sąjungos civilinės saugos mechanizmus. Atsižvelgiant į šalies dydį ir jos finansinę būklę galima drąsiai teigti, kad Lietuva šioje srityje yra aktyvus ir pilnavertis dalyvis, galintis tiek teikti, tiek priimti pagalbą.

Visos ES šalys aktyviai dalyvauja ES CS mechanizmo ekspertų mokymuose ir Civilinės saugos pratybose. Tai leidžia ne tik sumažinti kaštus, kurie skiriami pasirengti ir suorganizuoti pratybas, bet ir ženkliai pagerina šalies atsakingų institucijų pasirengimo nelaimėms planavimą, reagavimą bei leidžia geriau suprasti ES CS mechanizmo veikimą ir labiau pasitikėti jo siūlomomis galimybėmis. Tai veda prie daug efektyviau veikiančios sistemos bei leidžia pasirinkti specializacijas, į kurias būtina reaguoti šaliai pačiai, o kur galima tikėtis paramos. Priklausomai nuo šalies dydžio ir finansinių išteklių tai gali būti keli moduliai (Prancūzija, Portugalija, Vokietija, Lenkija, Švedija). Kitos šalys apsiriboja mažesniais resursais, skirdamos ekspertus ar techninę pagalbą (Liuksemburgas). Lietuva kartu Latvija ir Estija iniciavo jungtinius modulius, kuomet keletas šalių apjungia savo resursus ir deklaruoja bendrus pajėgumus.

Visos valstybės nurodo, kad naudojasi ES CS mechanizmu, o tai yra susiję su apsikeitimu informacija apie nelaimę ir reikalingus resursus. Į šį mechanizmą įeina taip pat tarptautinės pagalbos prašymas bei jos koordinavimas. Beveik realiuoju laiku (nes laikas = pinigai) teikiami suvienodintos pagalbos prašymai pagal aiškiai nustatytas pagalbos teikimo procedūras. Koordinavimui pasitelkiami kvalifikuoti koordinavimo ekspertai iš kitų šalių. Visose šalyse yra numatyti šalies kontaktiniai punktais, kurie koordinuoja tarptautinės pagalbos teikimą ir priėmimą.

Analizuojant ekstremalių situacijų valdymo patirtis ir iš jų kilusius pokyčius ES šalyse, galima pastebėti, kad mažos savivaldybės ar regionai dažnai neturi pakankamai resursų, reikalingų pasirengti ir adekvačiai reaguoti į nelaimės, todėl atsiranda būtinybė kooperuoti jų resursus, arba atitinkamus resursus numatyti regiono ar valstybės lygmeniu. Ta pati situacija yra ir su vadovavimo patirtimi - pasirenkama

centralizuoti vadovavimą ir koordinavimą, koncentruojant jį centruose, tuo užtikrinant efektyvesnį lėšų panaudojimą. Taip pat stengiamasi kaupti tokius resursus kurie gali tikti keleto funkcijų vykdymui.

Nors yra nemažai bendrų civilinės saugos sistemos dalių, tačiau išanalizavus viešai prieinamą informaciją įsitikinome, kad praktiškai yra neįmanoma visapusiškai įvertinti bet kurios ES šalies Civilinės saugos sistemos išlaikymo kaštų, atliekant tiesioginį vertinimą ar lyginimą su kitomis šalimis. Taip yra dėl keleto esminių priežasčių:

1. Šalyse įvardinamos ir yra rengiamasi labai skirtingoms grėsmėms. Nors Europos Parlamento ir Tarybos sprendime 1313/2013/ES nustatyta, kad valstybės narės turi pateikti Komisijai nacionalinės rizikos analizės tyrimus (vertinimus), ir yra rekomenduota kaip tai atlikti, ES šalyse nustatytų grėsmių skaičius skiriasi keliais kartais. Nuo 3 pagrindinių rizikų Suomijoje, 5 Bulgarijoje, 6 Estijoje iki 19 (50) rizikų Lenkijoje ir 73 pasienio rizikų įvardintų Beniliukso šalių ekspertų. Natūralu, kad kiekvienai šalies mastu nustatyta rizikai yra rengiami reagavimo planai, numatomi tiek žmogiškieji, tiek materialiniai resursai, vykdomi mokymai, imamas atitinkamų prevencinių priemonių. Visa tai labai įtakoja bendrus sistemos kaštus.
2. Skirtingose šalyse numatomos skirtingos užduotys Civilinės saugos sistemai, ar pagrindinėms sistemos institucijoms. Nuo koordinavimo ir pagalbos tik kai kurių ypatingai sudėtingų įvykių atvejais iki pilno pasirengimo, planavimo, reagavimo, atitinkamo mokymo ir net atstatymo po įvykio (*angl. recovery*). Nors beveik visose šalyse esminiai Civilinės saugos uždaviniai yra numatyti ir priskirti pakankamai aiškiai, tačiau skiriasi parengties ir reagavimo lygis. Nuo 24/7 būdinių profesionalių pareigūnų (ugniagesiai, policija) Čekijoje, Lenkijoje, Bulgarijoje, Rumunijoje, Vengrijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje iki savanorių, kurių patelkimui numatytas atitinkamas laikas ir kuriems reikalingi resursai yra ne jų „valdymo“ įtakoje. Tokia situacija yra Danijoje, Slovėnijoje, Austrijoje. Kitose šalyse naudojami mišrūs variantai, kurie keičiami atsižvelgiant į patirtis ir ekstremalių situacijų valdymo išmoktas pamokas (Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Švedija). Vis dažniau ES šalyse į ekstremalių situacijų valdymą įtraukiamos privačios ir verslo struktūros su jų turimais technikos, išteklių ir žmogiškaisiais resursais. Savaimė suprantama, kad tai labai įtakoja sistemos išlaikymo kaštus, bet tuo pačiu ir galimos nelaimės padarinių mastą.
3. Skirtingas šalių administracinis pasidalinimas neleidžia pilnai ir objektyviai įvertinti kokie resursai gali būti priskirti Civilinės saugos sistemai. Europos Sąjungos šalys savo viduje turi skirtingas tiek teisinę, tiek organizacinę struktūras, susijusias su viešuoju administravimu. Nors nemažai šalių turi panašias ekstremalių situacijų valdymo ir koordinavimo struktūras (savivaldos, regiono, valstybinis), tačiau yra ir nemažai šalių su ženkliai kitokiu struktūros išdėstymu (valstijos, žemės, apskritys, parapijos). Taip pat labai nevienodas gyventojų, kuriuos reikia apsaugoti skaičius kiekvienos šalies bet kuriame administraciniame vienetė (net savivaldybėje gali būti nuo 2000 iki 1000000 gyventojų). Skirtinguose administraciniuose lygiuose lėšos Civilinės saugos sistemos uždaviniams spręsti yra skiriamos vadovaujantis skirtingais principais. Tik kai kurios šalys nurodo, kad Civilinės saugos apimtyse rizikos planavimo ir valdymo išlaidos įtraukiamos į viešojo sektoriaus institucijų biudžetus (Švedija). Skirtingos valdymo, koordinavimo, papildomų resursų pasitelkimo sistemos kainuoja labai skirtingai, nemaža dalis iš jų uždavinius Civilinės saugos sistemoje atlieka tik epizodiškai, kitu laiku vykdydamos kitas su savo tiesiogine paskirtimi susijusias funkcijas.
4. Visose šalyse nemaža dalis Civilinei saugai planuojamų resursų, dėl jų universalumo vienaip ar kitaip yra naudojami kasdieninėje institucijų veikloje, todėl nėra objektyvių kriterijų kaip juos vertinti.
5. Skirtingose valstybėse gaunamų lėšų Civilinės saugos sistemos uždaviniams šaltiniai skiriasi. Tam gali būti numatomi valstybės biudžeto asignavimai, žemių ar regionų biudžeto lėšos, savivaldybės biudžeto lėšos, atskirų ministerijų ar agentūrų lėšos, ūkinės veiklos subjektų lėšos ir resursai, savanoriškų organizacijų lėšos, tarptautinių organizacijų lėšos. Praktiškai

visos ES šalys labai aktyviai naudojami ES finansinio mechanizmo galimybėmis savo Civilinės saugos sistemos veikimo gerinimui. Nemažai civilinės saugos uždavinius tenkinančių tikslų yra pasiekiami kooperuojant skirtingus finansavimo šaltinius tiek valstybės viduje, tiek tarptautiniu mastu.

6. Beveik nėra pateikiama skaičių kiek kainavo šaliai grįžimas prie įprastos veiklos po įvykusios ekstremalios situacijos ir kiek Civilinės saugos sistema įtakojo tų kaštų mažinimą. Dažniausiai išmokyti pamokų studijos nurodo silpnas ar keistinas vietas Civilinės saugos organizavimo sistemoje, nekalbant apie palyginimą” kas būtų jei sistema būtų buvusi kitokia“.

Siekiant maksimalios naudos būtent šio investicinio projekto veikloms buvo papildomai renkama informacija ir analizės apie ES šalių pasirengimą reaguoti į Cheminius, biologinius, radiacinius ir biologinius (angliškai CBRN) incidentus, parengties lygį, jiems skiriamus asignavimus.

Tenka pripažinti, kad net ir susiaurinus paiešką kaštų palyginimo naudojant tiesioginį lyginimą atlikti neįmanoma. Tą konstatuoja ir kiti tyrėjai neseniai atlikę studijas ar tyrimus šioje srityje. Europos Parlamento (EP) pakomitečio dėl saugumo ir gynybos (SEDE) prašymu atliktas tyrimas „ES pasirengimas ir atsakas į chemines, biologines, radiologines ir Branduolinės (CBRN) grėsmės /EU preparedness and responses to Chemical, Biological, Radiological and Nuclear (CBRN) threats ([www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653645/EXPO_STU\(2021\)653645_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653645/EXPO_STU(2021)653645_EN.pdf)) Kaip vieną iš didžiausių iššūkių nurodo kad “... CBRN klausimai yra tarpsektoriniai ir daugiadisciplininio pobūdžio ir todėl gali būti vertinamas iš įvairių perspektyvų, įskaitant saugumą, sveikatą, energijos ir dar daugiau. “. Toliau tyrime taip pat pateikiamas detalesnis pagrindimas ” *Kalbant apie CBRN grėsmių aptikimą, reagavimą į jas ir jų švelninimą, nėra vieningų ES teisės aktų. Vietoj to, kadangi CBRN rizikos valdymas yra kompleksinis, daugiasektorinis ir daugiadisciplininis klausimas, įvairiose politikos srityse yra įvairių politikos krypčių, kur CBRN problemos yra konkrečiai sprendžiamos”.*

2018 m. Specialiajam terorizmo komitetui (TERR) užsakytas tyrimas apie ES valstybes nares “Member States’ Preparedness for CBRN Threats” (“Pasirengimas CBRN grėsmėms”) siūlo valstybių narių pasirengimo CBRN būklės analizę po įvykių ir būdus, kaip pagerinti šį pasirengimą, tačiau vėl nekalba apie kaštus nes “ *Pagal tyrimą ES valstybės narės turi skirtingą požiūrį ir supratimą apie CBRN grėsmes, todėl taip pat skirtingas pasirengimo lygis.* “ Autoriai pažymi, **kad neatrodo, kad yra adekvatus ir (arba) linijinis ryšys tarp pasirinktų ES valstybių narių pasirengimo ir grėsmės lygio.** ([https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU\(2018\)604960](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU(2018)604960)) Šis tyrimas taip pat nurodo, kad šiuo metu valstybių narių požiūris į CBRN yra skirtingas kalbant apie grėsmes, taigi ir skirtingas ir pasirengimo lygis. Nei vienos Europos šalies pasirengimas nesiekia JAV pasirengimo lygio...

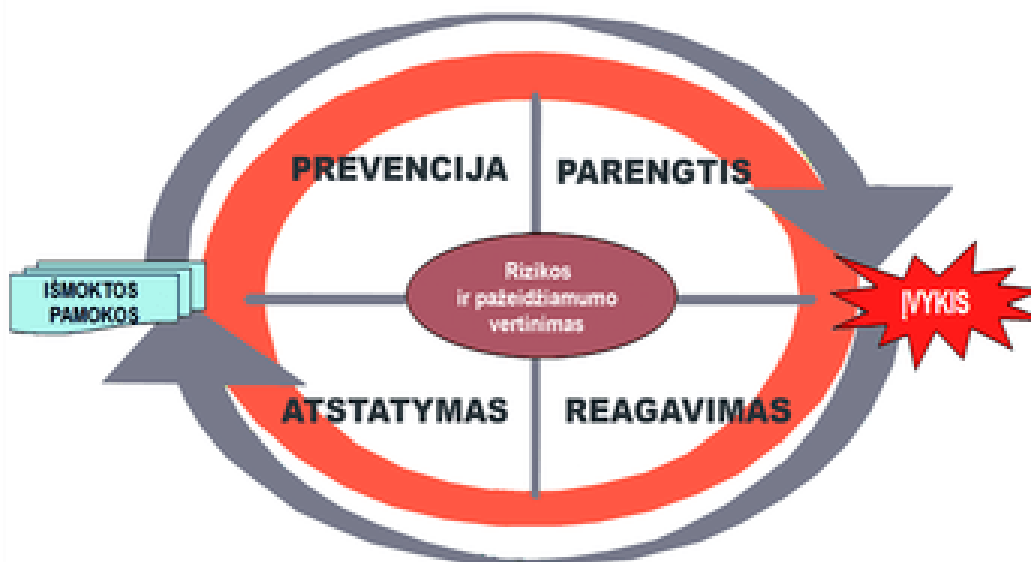
Tai dar kartą parodo, kad civilinės saugos sistemų išlaikymo kaštai turi būti vertinami naudojant netiesioginius vertinimo metodus.

Taigi, nors atlikti objektyvų Europos šalių Civilinės saugos sistemos organizavimo ir kaštų vertinimą yra neįmanoma naudojant tiesioginius duomenis ir palyginimą, manome, kad reikia lyginti sistemų veiksmingumą ir transformacijas. Dėl šios priežasties šalies Civilinės saugos sistemos veiksmingumą vertinsime analizuodami jos veikimą, išmoktas pamokas ir pokyčius, apžvelgdami kas tuos pokyčius paskatino.

Buvusių nelaimių įtaka civilinės saugos sistemos kaštams

Nelaimių valdymas ir pasirengimas joms yra nuolatinis procesas, kuris turi vykti pastoviai. Turi būti numatomos rizikos, prevencinės priemonės joms išvengti ar jų sukeltai grėsmei suvaldyti, numatomi reagavimo planai, tam įsigyjamos priemonės, mokomas personalas darbui su jomis. Jei kyla nelaimė – turi būti skubus ir grėsmę atitinkantis reagavimas. Po to seka atstatymo procesas, nagrinėjamos priežastys, pasekmės, veiksmai, išmoktos pamokos, atitinkamai koreguojami prieš tai aptartus procesus aprašantys

dokumentai ir procesai, vykdomi įsigijimai. Tik investuojant į visas sritis įmanoma turėti stabiliai ir patikimai veikiančią civilinės saugos sistemą. Kažkuriame etape susilpninus finansavimą, nukenčia ir kitos dalys - pavyzdžiui nepakankami skiriant dėmesio prevencijas, nebus pilnai parengtos adekvačios reagavimo o ypač žalos sumažinimo ar net išvengimo priemonės ir tai didins išlaidas reaguojant ir organizuojant atstatymą.

1 paveikslas. Civilinės saugos sistemos veikimas

Ilgą laiką šis procesas daugumoje atvejų vykdavo šalies viduje, tik dalinai pasidalinant informacija ir patirtimis, tai darė sistemą inertišką, mažino jos lankstumą. Dabartinė informacinė aplinka leidžia beveik realiu laiku susirinkti informaciją ir gauti vertinimus apie kaimyninėse (ir ne tik) šalyse įvykusius įvykius, gauti ekspertų vertinimus apie jų likvidavimo eigą, išmoktas pamokas, bei siūlymus ką reikia gerinti. Todėl informacijos analizė ir grėsmių vertinimas vyksta beveik nenutrūkstamai. Nors kartais yra sunku palyginti ar kitoje šalyje panaudotos priemonės yra efektyvios ir pakankamos. Dauguma išmoktų pamokų ir kitų studijų pasilieka vertinti parengtį, reagavimą, tačiau nekalbama apie sistemos išlaikymo kašus, apsiribojant konstatavimų kad lėšų pasirengimui buvo skiriama nepakankamai, ar kad būtina didinti investicijas.

Civilinės saugos sistemų ES šalyse raida turi tam tikras tendencijas, kurios buvo įkvėptos poreikiu keistis, efektyvinti kaštus ir kitais siekiais. Vienos šalys stiprina savo civilinės saugos pajėgumus, kitos bando optimizuoti išlaidas tokios sistemos išlaikymui. (Belgijos 2017 m sprendimas dėl operatyvinių padalinių sumažinimo, Portugalijos sprendimas 2019 m praplėsti nacionalinės civilinės saugos institucijos funkcijas koordinavimu, 2018 m Liuksemburgo sprendimas įkurti Priešgaisrinį gelbėjimo korpusą ir kita).

Sąlyginai nedažnos stambios nelaimės konkrečioje šalyje keldavo ir šiandien kelia politikų klausimus ar efektyvu išlaikyti **tokią** Civilinės saugos sistemą, tiek resursų. Ar reikia laikyti nuolatinės parengties pajėgas, gal jas efektyviau padaryti nenuolatinės parengties, gal galima dalies reikalaujamų resursų neturėti ar neatnaujinti senų? Todėl beveik visose šalyse nagrinėjant ilgalaikį (bent 20 m) civilinės saugos sistemų pokytį yra buvę laikotarpių kuomet lėšos sistemai buvo mažinamos ar nedidėdavo atitinkamai su visos ekonomikos augimu. Ir taip pat reikia pažymėti, kad įvykus didelio masto nelimei dažniausiai "atrandami" papildomi resursai sistemos tobulinimui ir augimui ar prisitaikymui prie naujų iššūkių.

Kaip taisyklė kaštų efektyvinimas valstybėje (lėšų mažinimas ar papildomų funkcijų skyrimas) lemdavo ir lėšų CS sistemai ypač prevencijai, pasirengimui ir reagavimui mažinimą. Todėl matomas toks netolygumas taikomų priemonių, ypač prevencinių šalyse narėse. Toliau pateikiame keletą pavyzdžių, kurie

pakankamai gerai iliustruoja kaip skirtingose šalyse skirtingi sprendimai įtakojo Civilinės saugos sistemos veiksmingumą.

Išnykus šaltojo karo grėsmei, buvo mažinami valstybės valdomi resursai, skirti reagavimui į karinio pobūdžio nelaimės, kurie pagal nutylėjimą taikos metu tenkino civilinės saugos sistemos poreikius. Tik nedaugelyje šalių buvo išsaugota turėta infrastruktūra, pritaikant ją Civilinės saugos reikmėms. Tik įvykus įvykiui šalyje ar užsienyje buvo priimami atitinkami sprendimai stiprinti finansavimą, keisti sistemos organizavimą, numatyti konkrečius koordinavimo ir valdymo vienetus. Dažniausiai tik po sudėtingo ir ilgai trukusio ar aukų pareikalavusio nelaimingo atvejo buvo atliekamas pilnas situacijos vertinimas, tik kartais paliečiant ir kaštų efektyvinimo klausimą. Čia galima išskirti Suomiją. Kadangi joje išliko veikianti slėptuvių sistema, pakankamai efektyviai veikia nuostata, kad kiekvienas pilietis turi būti pasirengęs galimoms nelaimėms, yra išlikę ir pastovai atnaujinami valstybės rezervo ištekliai. Būtent tokie sprendimai leido 2020 m paskelbus COVID pandemiją, užtikrinti tiek institucijų, tiek žmonių apsaugą (respiratorių panaudojimas) nesukeliant dirbtinės panikos dėl galimo jų trūkumo ir tuo pačiu nepermokant už greituoju būdu įsigyjamas apsaugos priemonės, o pirmiausiai panaudojant valstybės sukauptus resursus. Kitose šalyse irgi buvo naudojami rezervai, tačiau praktika parodė, kad jie buvo nepakankami tokio masto ekstremaliai situacijai valdyti. Apie tai labai aiškiai paskyta Europos Komisijos komunikate Europos Parlamentui, Europos vadovų Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Pirmosios COVID-19 pandemijos pamokos“ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM%3A2021%3A380%3AFIN>.

Tai paskatino imtis neatidėliotų žingsnių ne tik atskirose valstybėse, bet ir ES mastu. Neseniai buvo pakeistas ES reglamentas (Regulation (EU) 2021/836 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2021 amending Decision No 1313/2013/EU on a Union Civil Protection Mechanism EU), kuris leidžia net tik jungtiniu būdu kaupti resursus ar jais dalintis, bet ir Europos Komisijai tiesiogiai dalyvauti šiame procese, užtikrinant greitesnę resursų pasitelkimą.

Nyderlanduose nemažai vidinių ekstremalių situacijų paskatino imtis priemonių efektyviau vaikančiai Civilinės saugos sistemai sukurti. Dvi nelaimės - 2000 m. įvykęs sprogimas fejerverkų gamykloje ir 2001 m. gaisras bare pareikalavę daugybės žmonių gyvybių buvo tie įvykiai, kurie parodė, kad savivaldybės turi per mažus pajėgumus ir per mažai profesionalumo vadovaujant ir koordinuojant adekvačias reakcijas į tokio masto įvykius. Buvo priimtas sprendimas kurti saugumo regionus. Po 2000 ir 2004 m teroro aktų išaiškėjo, kad ir šalies mastu nepakanka pajėgumų ekstremalių įvykių koordinavimui. Buvo įkurtas Nacionalinis koordinatoriaus saugumui ir kovai su terorizmu padalinys, kurio pagrindinis tikslas modernizuoti sistemą. 2011 m įvykęs gaisras chemijos gamykloje parodė, kad reikalingas koordinavimo organas ir valstybės lygmeniu, todėl buvo įkurta speciali vyriausybės lygio komisija suderinti regionų bendradarbiavimą ir užtikrinti vyriausybės lygio vadovavimą (*Crisis and Disaster Management in the Netherlands*). Visi šie CS pakeitimai buvo susiję su didelę poveikį turėjusiomis nelaimėmis ir jų imtasi tik atlikus išsamią analizę ir įvertinus patirtą žalą.

Vienas geresnių gilios analizės atvejų - Švediją užklupę neįprastai dideli miškų gaisrai 2014 m. Netoli Stokholmo kilęs miško gaisras per kelias dienas išplito kelių savivaldybių teritorijoje, pareikalavo žmonių gyvybių ir labai didelių nuostolių. Po gaisro komisija, nustatė, kad pirmomis dienomis nepakako valdymo kompetencijos, nevyko pilnavertis apsikėitimas informacija, tolimesniame etape nebuvo numatyti nacionaliniai pajėgumai tokai situacijai suvaldyti. Tai parodė, kad tokia ekonomiškai stipri ir kitus remianti šalis pati susiduria su sunkiai įveikiamomis nelaimėmis, kurioms spręsti reikalinga ir tarptautinė pagalba. Po šių gaisrų Vyriausybė atliko išsamų tyrimą, sudarė priemonių planą, numatė lėšas. Buvo pakeista ir papildyta virš 15 teisės aktų, numatyti atitinkami reagavimo bei koordinavimo pajėgumai regionų ir valstybiniu lygmeniu, numatyti atitinkami reagavimo bei koordinavimo pajėgumai, suplanuotos ir skirtos tam lėšos. Tačiau to imtasi tik įvykus didelei nelaimei.

Kitas labai nesenas požūrio valstybėje pakeitimo pavyzdys – Estija. 2019 m. Pietryčių Estijoje įvyko dideli elektros tiekimo sutrikimai, kurie sutrikdė labai daug įprastinės gyvenimo veiklos sričių. Tai aiškiai parodė, kad reikia kompetentingos koordinavimo įstaigos, kuri padėtų valdžios institucijoms, atsakingoms už krizių valdymą. Buvo pasirinkta Estijos gelbėjimo tarnyba, kuri turi patirties, todėl atlieka įvairių valstybės institucijų ir vietos valdžios institucijų koordinavimo vaidmenį sprendžiant įvairias krizes. Taigi, labai greitai po šio įvykio priimti sprendimai, kad Estijos gelbėjimo tarnyba papildomai turi užsiimti valstybės institucijų ir vietos savivaldos sąveikos koordinavimu. Šis sprendimas pasiteisino ir per pradinę COVID-19 bangą 2020 m, kai Estijos gelbėjimo tarnyba vadovavo ekstremaliajai situacijai regioniniu lygmeniu, o tai reiškė valstybės ir vietos valdžios institucijų veiklos koordinavimą. Bendras koordinavimas krizių situacijose pagal valstybės padėtį persikėlė į Valdymo tarnybą. Toks bendradarbiavimas su vietos valdžios institucijomis, siekiant sustiprinti jų atsparumą krizių atveju, veikia ir „šaltuoju“ metu, kuomet atliekamos bendros krizių valdymo pratybos. Estijos gelbėjimo tarnybos vaidmuo iš esmės yra patariamasis ir pagrindinis, tačiau pagal Nepaprastosios padėties įstatymą ši tarnyba taip pat turi teisę vykdyti administracinę priežiūrą, kad užtikrintų, jog vietos valdžios institucijos įvykdė pagal įstatymą priskirtas užduotis.

Dauguma ES šalių paskutiniu metu iš naujo peržiūrėjo savo parengties nelaimėms planus, galimas rizikas kurios susiję su pasirengimu branduolinėms avarijoms. Tą skatino padaryti avarija Fukušimos atominėje elektrinėje. Buvo išnagrinėtos išmoktos pamokos, naujai padaryti vertinimai rizikoms ir jų sukeltų pasekmių švelninimui. Po Sendajaus konferencijos, kur be kita ko buvo kalbama apie Fukušimos nelaimės išmoktas pamokas, daugelis pasaulio šalių įsipareigojo skirti daugiau dėmesio ir lėšų ekstremalių situacijų prevencijai ir reagavimui. Vis dėl to ir čia matyti politikų nepastovumas – vos atsirado tik kitų „arčiau“ esančių problemų, viešai priimti pasižadėjimai skirti daugiau dėmesio ir resursų geresniam CS planavimui ir atsakui buvo atidėti ateičiai.

Globalizacija ir sąlyginai atviros valstybių sienos ženkliai paspartino kai kurių grėsmių plitimą, atsirado naujos grėsmės, kurios turi labai didelį poveikį visuomenės įprastam gyvenimui. Kaip pavyzdys gali būti Graikija. Ji buvo „pripratusi“ prie kai kurių didelės apimties nelaimių (miškų gaisrai), tam ši šalis turėjo nusimačiusi savo pajėgumus, nustatiusi vidines procedūras. Kai resursų nepakakdavo – turėjo sutartis su didžiosiomis valstybėmis, kurios galėjo pasiūlyti aviaciją miškams gesinti. Buvo nustatyti šių paslaugų finansavimo būdai ir resursai ir tai leisdavo reikiamas priemones pasitelkti labai greitai. Nežiūrint to Graikija nebuvo pasirengusi nelegalių pabėgėlių problemoms spręsti. Kadangi planuose ir atitinkamai pasirengime ši grėsmė nebuvo akcentuojama, natūralu, kad šalis labai greitai susidūrė su jai neišsprendžiamomis problemomis. Tik padedant ES šalims ir skyrus papildomą ženklų finansavimą buvo suvaldyta ir ši situacija, (darant ankstesnius rizikos vertinimus šiai grėsmei nebuvo skiriamas aukštas prioritetas).

Tokią pat situaciją stebime ir 2021 m Lietuvoje. Nors tai iš dalies dirbtinai sukelta problema, tačiau tai - be galo didelis iššūkis visai šalies Civilinės saugos sistemai, kurios suvaldymui reikalingi dideli resursai ir tai užtrunka gyvybiškai svarbų laiko tarpą, per kurį problema tik auga.

Nors ES šalyse imamasi priemonių situacijai gerinti, tačiau vis nauji iššūkiai arba nenumatyti jų mastas priverčia šį procesą pradėti iš naujo. Praktiškai visose studijose ir išmoktų pamokų ataskaitose yra nurodomos spragos planuojant, rengiantis ekstremalių situacijų valdymui, taip pat akcentuojamas nesisteminis ir nepakankamas finansavimas Civilinei saugai bendrai ar jos atskiriems elementams.

Bene aiškiausiai ir tikrai atvirai apie Civilinės saugos sistemų pasirengimą ir veiksmingumą įvykus nelaimėi yra kalbama Europos Komisijos komunikate Europos Parlamentui, Europos vadovų Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Pirmosios COVID-19 pandemijos pamokos“ (2021 06 15, COM(2021) 380 final) (Toliau tekste - Komunikatas). Nors jame paliečiama tik viena iš civilinės saugos sistemos problemų – pasirengimas ir reagavimas į pandemiją, tačiau reikia pripažinti, kad įvardintos problemos yra aktualios apylamai visoms Civilinės saugos sritims. Kadangi komunikatas apjungė visų 27 Europos sąjungos šalių patirtis, jis tikrai geriausiai atspindi kaip Civilinei saugai skiriamos lėšos gali ir turi įtakoti bendrą sistemos veiksmingumą. Jau įvade yra pripažįstama bene

svarbiausia problema kiekvienoje šalyje: „Apskritai, nei ES, nei valstybės narės, nei beveik joks kitas pasaulio regionas ar šalis nebuvo pasirengę šiai pandemijai. Paaiškėjo, kad parengčiai ir planavimui trūko finansavimo ir užbaigtumo, todėl daugelis ES atsakomųjų veiksmų buvo ad hoc ir trumpalaikiai. Valstybių narių tarpusavio koordinavimas ir bendradarbiavimas iš pradžių dažnai strigo ir prirėkė laiko, kol viskas stojo į vėžias ir ėmė veikti. Pradiniuose pandemijos etapuose tai kainavo brangaus laiko ir parodė, kad nebuvo įdiegtos reikiamos struktūros.“ Toks nepilnas pasirengimas vedė prie netinkamų ar nepakankamų priemonių taikymo pirminiame etape ir nepakankamo koordinavimo tolesniame etape. Tai sąlygojo ženkliai didesnius tiesioginius ir netiesioginius nuostolius pradiniame etape ir ilgesnį atsigavimo laikotarpį, o tai žymiai didina šalies nuostolius nelaimės atveju. Manome, kad Komunikato trečioji pamoka geriausiai atspindi koks yra ir turėtų būti valstybių atsakingų institucijų ir politikų požiūris į Civilinės saugos sistemos funkcionavimo kaštus.

„Trečioji pamoka: parengčiai reikia nuolatinių investicijų, tikrinimo ir peržiūros.

Visas sritis apimanti pamoka, kurią Europa turi įsidėmėti, yra tai, kad pasirengimui ir planavimui trūko tvirtos struktūros, finansavimo ir visapusiškumo. Nors parengties planų buvo daug, jų atnaujinimo ir vykdymo infrastruktūra ne visuomet atitiko reikalavimus. Kaip ir daugelyje kitų pasaulio šalių, ilgalaikis sisteminis parengties finansavimo trūkumas labai suvaržė pirmojo atsako galimybes daugelyje Europos dalių. Ši krizė parodė, kad veiksmų stokos kaina yra kur kas didesnė nei veiksmingos, sistemingos investicijos į parengtį ir planavimą, įskaitant strategines prognozes.

Reikėtų naujo sistemiško požiūrio į pasirengimą, kad šios pandemijos pamokos nenuieitų veltui. Pirmasis žingsnis – didinti investicijas, pvz., numatyti parengties biudžetus, kurių lėšomis būtų remiamos tokios iniciatyvos kaip nacionalinių atsargų kaupimas. Siekiant užtikrinti, kad prireikus vykdyti parengties planą jame jau būtų numatyti sprendimai dėl naujausių grėsmių, tendencijų bei rizikos ir sutelkti reikiami pajėgumai, turėtų būti atliekamos reguliarios peržiūros ir auditai.

Šiuo tikslu Komisija rengs metines pasirengimo lygio ataskaitas, kuriose bus apžvelgiami bendro rizikos masto pokyčiai ir pasirengimo lygis Europoje. Ataskaitos apims pandemijas ir kitas ekstremaliąsias sveikatos situacijas, taip pat kitus realius scenarijus, su kuriais ES gali susidurti artimiausioje ateityje. Šie scenarijai gali būti cheminiai, biologiniai, radiologiniai ir branduoliniai išpuoliai ar avarijos, smarkūs požeminiai smūgiai, ekologinės ar technologinės nelaimės arba didelėse teritorijose nutrūkęs elektros tiekimas. Rengdama ataskaitas Komisija remsis visomis atitinkamomis šios srities ekspertų ir autoritetų nuomonėmis.“

Panašaus pobūdžio ataskaitos buvo teikiamos ir anksčiau. Nors jos neapima visos Civilinės saugos sistemos, tačiau labai aiškiai parodo tendencijas ir problemas, bei siūlo jų sprendimo būdus:

2018 m. Specialiajam terorizmo komitetui (TERR) atliktas tyrimas “Member States’ Preparedness for CBRN Threats” (“Pasirengimas CBRN grėsmėms”) konstatavo “Pagal tyrimą ES valstybės narės turi skirtingą požiūrį ir supratimą apie CBRN grėsmes, todėl taip pat skirtingas pasirengimo lygis.“ Autoriai pažymi, kad neatrodo, kad yra adekvatus ir (arba) linijinis ryšys tarp pasirinktų ES valstybių narių pasirengimo ir grėsmės lygio. Apskritai ES valstybių narių lygmeniu yra kur tobulėti. ([https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU\(2018\)604960](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU(2018)604960)). Šis tyrimas taip pat nurodo, kad šiuo metu valstybių narių požiūris į CBRN yra skirtingas kalbant apie grėsmes, taigi ir skirtingas ir pasirengimo lygis. Nei vienos Europos šalies pasirengimas nesiekia JAV pasirengimo lygio.

Tyrimo išvadose yra siūlomos labai aiškios priemonės, kurių būtina imtis:

Europos gebėjimuose gydyti cheminių ir biologinių atakų aukas yra spragų taikant tinkamiausias atsakomąsias priemones. Atakos atveju, atsakomųjų priemonių reikės imtis per kelias valandas ir dienas po įvykio kad būtų veiksmingas. Vienintelis perspektyvus sprendimas yra sukurti centrinę ar regioninę tokių specialiųjų atsakomųjų priemonių atsargų prieš įvykį.

Pirmosios pagalbos tarnybos, tokios kaip greitosios pagalbos, priešgaisrinės ir policijos tarnybos, nėra tinkamos apsaugotos nuo vakcinų ir terapijos nuo cheminių, biologinių ir radiologinių išpuolių.

Tačiau tik po trijų metų nuo tyrimo paskelbimo ir pristatymo sprendimų priėmėjams ir įvykusios COVID 19 pandemijos buvo numatytos lėšos Europos sąjungos biudžete. “2021–2027 m. Finansavimo laikotarpiu UCPM bus skirta 1,263 mlrd. EUR, papildyta 2,056 mlrd. EUR iš ES atkūrimo priemonės, **o bendras biudžetas yra maždaug penkis kartus didesnis nei turėtas per pastaruosius septynerius metus.** Parlamentas užtikrino, kad trims mechanizmo ramsčiams (prevencija, pasirengimas ir reagavimas į nelaimės) būtų skiriama pakankamai finansinių išteklių, skirtų prevencinėms išlaidoms”. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20210208IPR97325/covid-19-lessons-learned-boosting-eu-civil-protection> . Tas pats stebima ir beveik visose ES šalyse - pakankamas finansavimas skiriamas tik po nelaimės.

Manome, kad Europos sąjungos šalių civilinės saugos sistemų išlaikymo ir kaštų palyginimą labai teisingai apibrėžė jau minėtos studijos “EU preparedness and responses to Chemical, Biological, Radiological and Nuclear (CBRN) threats” autoriai. Nors kalbama apie CBRN grėsmes, tačiau tai taikytina ir bendrai visai civilinės saugos sistemai. “*Apibendrinant galima pasakyti, kad ES valstybės narės ir toliau skirtingai suvokia CBRN grėsmės lygį ir apie pinigų sumą, laiką ir pastangas, kurių jiems reikia investuoti į CBRN incidentų prevenciją. Pastangos, kurias jie skyrė, reaguodami į juos ir sušvelnindami jų pasekmes taip pat skiriasi.*

Tad nors ir nėra galimybės tiesiogiai susieti atskiros valstybės kaštus skiriamus Civilinės saugos sistemos išlaikymui ir atlikti palyginimą, tačiau surinktos ir pateiktos medžiagos pilnai pakanka, kad būtų kalbama apie nuoseklų, planingą Civilinės saugos sistemos vystymąsi.

Atsižvelgus į Europos sąjungos šalių Civilinės saugos sistemų pokyčius bei juos sąlygojusias priežastis yra rengiamas ir šis investicinis projektas, kurio tikslas yra suplanuoti tinkamą atsaką į keliamas Baltarusijos AE grėsmes, numatyti reikalingas priemones bei parinkti maksimaliai efektyvius būdus toms priemonėms panaudoti. Remiantis kitų šalių patirtimis ir ekspertų rekomendacijomis yra įvertinamas visas Civilinės saugos funkcionavimo ratas įvykus galimai avarijai Baltarusijos AE. Planuojamos visos reikalingos veiklos nuo rizikos vertinimo iki atstatymo. Tam numatyti reikalingi išsigijimai, mokymai, kaštai jų parengčiai užtikrinti.

1. Priedas. ES šalių CS sistema

Šalis	Bendra informacija apie CS	Rizikų vertinimas	Rizikos valdymo planavimas	Parengtis	Perspėjimo sistemos, išankstinis perspėjimas	Reagavimas	Pastabos
Airija	Nacionaliniu lygmeniu Vyriausybės ekstremalių situacijų planavimo darbo grupė koordinuoja ir prižiūri visų vyriausybės departamentų ir agentūrų ekstremaliųjų situacijų valdymo politiką ir veiklą. Pagrindinis vyriausybės departamentas turi įgaliojimus ir atsakomybę koordinuoti visą nacionalinio lygmens veiklą, vykdomą jo paskirtos ekstremalios situacijos metu.	Nacionalinis rizikos vertinimą atlieka Vyriausybės darbo grupė kas 3 metus. Dalyvauja visų vyriausybės departamentų ir agentūrų atstovai, įtraukiami mokslininkai.	Nacionalinio rizikos vertinimo pagrindu parengiamas planas, jo rengime dalyvauja visų vyriausybės departamentų ir agentūrų atstovai įtraukiami mokslininkai. Parengiami ir specifiniai planai.	Kiekviena vyriausybės įstaiga turi įgaliojimus ir atsakomybę koordinuoti nacionalinio lygmens veiklą, priskirtą jo paskirtiems ekstremaliųjų situacijų tipams. Kiekviena vyriausybės įstaiga taip pat yra atsakinga už pratybų ir mokymo planų organizavimą ir koordinavimą, apie juos atsiskaitoma Vyriausybinei darbo grupei.	Metrologinė tarnyba yra atsakinga už su įspėjimus, susijusius su orais. Kuriama nacionalinė potvynių ir prognozių ir įspėjimo sistema. Pagal poreikį ir grėsmės pobūdį galima pranešimus transliuoti per nacionalines radiją ir televiziją.	Nacionalinės strateginių ekstremalių situacijų valdymo struktūros aptaria nacionalinio lygmens reagavimo į ekstremalias situacijas koordinavimą. Iškilus poreikiui, koordinavimas susiejamas su atitinkamomis regioninėmis vietos lygmens struktūromis, kurios atskirai išdėstytos pagal pagrindinių ekstremalių situacijų valdymo sistemą.	Šalis padalinta į 4 provincijas, 30 administracinių grafysčių bei 4 miestų savivaldybes. CS planai viešai skelbiami institucijų tinklapiuose. Vadovaujančios institucijos pagal savo kompetencijas yra atsakingos už informacijos apie riziką sklaidą..
Austrija	Nelaimių prevenciją nacionaliniu lygmeniu kontroliuoja ir koordinuoja Vidaus reikalų ministerija, bendradarbiaudama su federalinėmis žemėmis ir	Nacionalinį rizikos vertinimą sudaro 18 rizikos scenarijų. Visi atrinkti	Savivaldybių, rajonų ir federalinių žemių lygmeniu rengiami atitinkami planai. Planai	Pagalbos tarnybų tinklą sudaro savivaldybių lygmenyje veikiančiomis savanoriškomis	Vidaus reikalų ministerija ir federalinės žemės valdo nacionalinę perspėjimo sistemą.	Daugeliu atvejų reagavimas į nelaimes prasideda vietos arba regioniniu lygmeniu. Atsakomybė už reagavimo valdymą	Šalyje yra ra 9 federalinės žemės ir 2359 savivaldybės. Nacionalinis aliarmo centras

	<p>savivaldybėmis. Pagrindinė atsakomybė už reagavimą į nelaimės tenka federalinėms žemėms.</p>	<p>scenarijai yra svarbūs nacionaliniu mastu. Įvykiams, už kuriuos turi būti atsakingos federalinės žemės, nacionalinis rizikos vertinimas netaikomas.</p>	<p>turi būti grindžiami atitinkamų pavojų atitinkamoje teritorijoje vertinimais. Atsakomieji planai sudaryti visose savivaldybėse, rajonuose ir federalinėse žemėse.</p>	<p>pajėgomis. Yra virš 4,800 ugniagesių komandų su 250000 ugniagesių savanorių ir virš 700 greitosios medicinos pagalbos stočių su daugiau nei 40,000 medicinos specialistų. Funkcinės ir pilnos CS pratybos, vyksta federaliniu lygmeniu. Be to, nacionaliniu lygmeniu reguliariai vykdomos strateginės pratybos.</p>	<p>Daugiau nei 8 000 sirenų dengia visą šalį. Įdiegta įspėjimo sistema, kuri naudoja mobiliąją programėlę ir trumpus pranešimus, kad įspėtų gyventojus apie įvairių rūšių pavojus. Šalis turi veikiančią radiacijos lygio matavimo išankstinio perspėjimo sistemą,</p>	<p>paprastai tenka rajono valdžios institucijoms arba merams. Didelių nelaimių atveju federalinių žemių vyriausybės užtikrina veiklos kontrolę. Sveikatos krizės, branduolinės avarijos ar tiekimo krizės atveju atsakas prasideda nacionaliniu lygmeniu, įvertinant padėtį ir apibrėžiant apsaugos priemones.</p>	<p>veikia kaip koordinuojantis vienetas visoms CS sistemos pajėgoms.</p> <p>Vietos lygmeniu piliečiai dalyvauja planuojant veiklą ir rengiant vietos pavojaus žemėlapius bei rizikos valdymo planus. Federalinė vidaus reikalų ministerija yra atsakinga už tarptautinės pagalbos nelaimės atveju ir civilinės saugos koordinavimą.</p>
Belgija	<p>Civilinė sauga yra federalinė tarnyba, pavaldi Federaliniam viešųjų paslaugų vidaus reikalų generaliniam direktoratui. Ji veikia kaip specializuota antrosios linijos tarnyba (neoperatyvus reagavimas). Jos pagrindinės užduotys susijusios su ChBRB</p>	<p>CS pagrindinės užduotys (ir atitinkamai planavimas) susijusios su ChBRB incidentais, paieškos ir gelbėjimo operacijomis bei sunkiąja technine</p>	<p>Planuojama veikla kovojant su vidinėmis nelaimėmis ir iš užsienio ateinančiais iššūkiais.</p>	<p>CS sistemą sudaro centrinė būstinė ir šeši operatyviniai padaliniai, išsidėstę visoje teritorijoje. Kiekvienas operatyvinis padalinys yra atsakingas už reagavimą jų</p>	<p>Gyventojų perspėjimas vykdomas per radiją ir TV. Įgyvendinamas projektas, leisiantis informuoti gyventojus įvairiais kanalais (balso skambučiai,</p>	<p>Pirmiausiai reagavimas vyksta vietiniu lygmeniu. CS padaliniai nuolat reaguoja į ekstremalias situacijas jų teritorijoje, ir kartais dalyvauja reagavime į avarijas kitur. Kai nelaimė išplinta ar tampa</p>	<p>Šalyje yra 3 regionai, 10 provincijų, 589 savivaldybės.</p> <p>2017 m priimtas sprendimas sumažinti operatyvinių padalinių skaičių iki 2.</p>

	incidentais, paieškos ir gelbėjimo operacijomis bei sunkia technine pagalba	pagalba. Tikslai keliami CS sistemos: Valdymo tęstinumas, žmonių apsauga, socialinės ir ekonominės aplinkos išsaugojimas, tarptautinių įsipareigojimų, tarpvalstybinių susitarimų vykdymas.		teritorijoje. Kai kurie operatyviniai padaliniai specializuojasi tam tikrose srityse, daugiausia priklausomai nuo jų buvimo vietos. Generalinis direktoratas teikia institucijoms įvairią paramą finansų, teisės, viešųjų pirkimų, mokymo ir kt. srityse.	SMS, el. paštas, socialinės medijos kanalai)	nacionaline, koordinavimą ir vadovavimą perima Koordinavimo ir krizių centras.	Vidaus reikalų ministras gali nurodyti civilinės saugos atstovams dalyvauti Belgijos užsienio skubios pagalbos grupės B-FAST užsienio misijose.
--	---	---	--	---	--	--	---

Bulgarija	Ministrų Taryba nustato apsaugos nuo nelaimių politiką. Ministrų Tarybai padeda Nelaimių rizikos mažinimo taryba, veikianti kaip nacionalinė nelaimių valdymo institucija. Regioniniai valdytojai organizuoja ir valdo nelaimių	Nacionalinėje 2018–2030 m. strategijoje apibrėžiama vizija ir numatomi rezultatai, strateginiai tikslai ir prioritetinės sritys. Vykdomosios valdžios institucijos padeda rengti nacionalinius planavimo	Nacionalinį apsaugos nuo nelaimių planą Nelaimių rizikos mažinimo taryba pateikia Ministrų Tarybai. Centrinės vykdomosios valdžios institucijos ir vieningos gelbėjimo sistemos sudedamosios dalys rengia apsaugos nuo	Mokymai apima pradinį ugniagesių mokymą, specializuotus gelbėjimo mokymus ir komandų vadų bei pamainų vadovų mokymą. Vyksta įvairaus lygio CS pratybos. Dalyvaujama	Gyventojų perspėjimo sistema (sirenų) gali įspėti didelę žmonių grupę visoje šalyje arba tam tikrame regione ir teikti instrukcijas dėl būtinų priemonių ir veiksmų per garso signalus ir "gyvą" balso informaciją. Sirenas vietoje gali valdyti vietinis operacijų centras	Reagavimas į nelaimes organizuojamas per vieningą gelbėjimo sistemą, kuri apima ministerijų, savivaldybių, įmonių struktūras, savanorius ir ginkluotąsias pajėgas. Padalinių,	Šalis suskirstyta į 28 sritis. Moksleiviai ir studentai turi 5 valandas per metus, skirtas mokymui apie nelaimių riziką.
-----------	---	--	--	---	---	---	--

	<p>valdymą regione, padedami regioninių nelaimių rizikos mažinimo tarybų. Merai organizuoja ir valdo apsaugą nuo nelaimių savivaldybėse, padedami Savivaldybės nelaimių rizikos mažinimo tarybų.</p>	<p>dokumentus. Tai apima nacionalinės rizikos mažinimo strategiją, nacionalines programas, sektorių, regioninių ir savivaldybių programas. Regioniniu ir savivaldybių lygmeniu rizikos vertinimai rengiami pagal nelaimių apsaugos planų gairių rengimo ir pasirengimo joms įgyvendinimo metodiką.</p>	<p>nelaimių planus, skirtus įgyvendinti užduotis, kylančias iš nacionalinio nelaimių apsaugos plano. Tuo pačiu principu rengiami planai regioniniu ir savivaldybių lygmenimis.</p>	<p>tarptautiniuose mokymuose ir pratybose ES sistemoje, NATO, TATENA bei regioninėse iniciatyvose.</p>	<p>arba centralizuotai nacionalinis operacijų centras. Iš viso gali būti įspėti 35,69 proc. gyventojų.</p>	<p>dalyvaujančių likviduojant ekstremalias situacijas dviejuose ar daugiau rajonų išteklių valdymą pagal nacionalinį apsaugos nuo nelaimių planą ir standartinės veiklos procedūras vykdo Nelaimių rizikos mažinimo taryba. Ji veikia kaip bendros gelbėjimo sistemos koordinavimo ir informavimo punktas.</p>	
Čekija	<p>Savivaldybės ir regionai atsako už savo ribose kylančių nelaimių pasirengimą ir valdymą, ypač akcentuojamas bendradarbiavimas. Vidaus reikalų ministerija atsako už pasirengimo koordinavimą šalies mastu. Esant reikalui įsijungia Civilinių</p>	<p>Rizikos vertinime apibrėžiama rizikos nustatymo procedūra ir įvardinamos svarbiausios grėsmės. Parengta 16 planų, numatomos tinkamos priemonės veiksmingam reagavimui užtikrinti. Krizės apibrėžiamos kaip</p>	<p>Rizikos valdymo pajėgumų vertinime aprašomas rizikos valdymo planavimas. Pasinaudojant turimais pajėgumais siekiama sušvelninti nelaimės padarinius. Remiantis Krizės aktu, gali būti</p>	<p>Kiekviena gaisrinė turi savo pratybų planus, kurie koordinuojami nacionaliniu lygmeniu, siekiant užtikrinti, kad į šiuos planus būtų įtrauktos kitos tarnybos.</p>	<p>Naudojama išankstinio perspėjimo sistema. Dažniausiai įspėjamosios sistemos aktyvavimas yra sąlygojamas meteorologinių ir hidrologinių reiškinių. Sistema gali būti aktyvuota visoje šalyje arba tik pasirinktoje</p>	<p>Yra integruota gelbėjimo sistema skirta koordinuoti gelbėjimą ekstremalių situacijų metu. Ji apima priešgaisrinės apsaugos padalinius, greitosios medicinos pagalbos teikėjus ir</p>	<p>Šalis padalinta į 14 regionų. Rizikos valdymo pajėgumų vertinime išsamiai aprašomi techniniai, finansiniai ir administraciniai tokių pavojų aspektai: potvyniai, ilgalaikė sausra ir elektros energijos tiekimo sutrikimai. CS planų</p>

	nelaimių valdymo centras. Kitos valstybės institucijos taip pat dalyvauja planavime ir valdyme.	susijusios arba nesusijusios su Čekijos gynyba nuo išorės atakų.	paskelbtos 4 krizinės situacijos valstybėje: pavojinga padėtis, nepaprastoji padėtis, ypatingai pavojinga padėtis ir karo padėtis.		vietovėje. Įspėjimo sistemą sudaro kelių tipų sirenos ir visos turimos žiniasklaidos priemonės.	policiją. Šalis suskirstyta į 14 atskirų teritorijų, o kiekvieną iš jų valdo regioninė būstinė, administruojanti jos regioninį skambučių centrą.	viešinimui naudojami ir plakatai viešajame transporte ir savivaldybių pastatuose. Valstybės humanitarinė pagalba yra finansuojama iš Užsienio reikalų ministerijos biudžeto.
Danija	Yra sukurta Nacionalinė krizių valdymo sistema. Ją sudaro: Vyriausybės saugumo komitetas, į kurio sudėtį įeinia ministras pirmininkas ir užsienio reikalų, teisingumo ir gynybos ministrai. Vyresniųjų pareigūnų saugumo komitetas, kurį sudaro 4 minėtų ministerijų nuolatiniai sekretoriai ir Gynybos ir Saugumo žvalgybų tarnybų	Savo kompetencijos ribose ministrai planuoja funkcijų tęstinumą visuomenėje avarijų ir nelaimių atveju, įskaitant ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimą. Kiekviena savivaldybės ir regiono taryba taip pat turi parengti savivaldybės ir regiono ekstremaliųjų situacijų valdymo planą	Planavimas apima Nacionalinį ekstremaliųjų situacijų valdymo planą, išsamaus pasirėngimo planavimo gaires ir Nacionalinę nelaimingų ir nelaimių prevencijos strategiją.	DEMA kursų kataloge yra 32 kursai savo personalui ir kitiems sektoriams, (pradedant incidento vado funkcijomis ir baigiant krizių komunikacijos kursais). Pratybos taip pat reguliariai rengiamos nacionaliniam operatyviam e štabe.	Ankstyvojo perspėjimo sistemos yra susijusios tik su meteorologinėmis sąlygomis. Perspėjimo sistemą sudaro nacionalinė sirenų sistema ir tiesioginė linija nacionaliniams transliuotojams, kurie kritiniais atvejais privalo skelbti ir transliuoti ir perspėjimus. Šią sistemą papildo SMS paslauga klausos negalią turintiems žmonėms, perspėjimo programa ir	Pagrindinis ekstremaliųjų situacijų valdymo ir reagavimo principas yra sektoriaus atsakomybė. Tai reiškia, kad institucija ar organizacija, įprastu metu atsakinga už tam tikrą sritį, taip pat yra atsakinga už tą sritį ir avarijos atveju. Jei pajėgų trūksta, yra numatytos sutartys su išorės institucijomis joms pasitelkti.	Šalis padalinta į 5 regionus ir 98 savivaldybes. Danijos CS pasirėngimas apibrėžiamas kaip nenutrūkstamo visuomenės funkcionavimo nepaprastomis sąlygomis planas. Tai iš esmės yra planavimo koncepcija, o ne organizacinės priemonės. Jos tikslas - užtikrinti, kad pilietinės visuomenės ištekliai būtų naudojami koordinuotai. DEMA 2 kartus per metus atlieka tyrimus

	<p>vadovai. Nacionalinis operatyvinis štabas, kurį sudaro nacionalinė policija, ekstremalių situacijų valdymo agentūra, sveikatos priežiūros institucija, Gynybos vadavietė.</p>				<p>valdžios institucijų socialinės žiniasklaidos bei interneto platformos.</p>		<p>visuomenės informuotumo CS klausimais.</p>
Estija	<p>Rizikos valdymo struktūra yra decentralizuota. Vyriausybė skiria kompetentingas institucijas kiekvienai rizikai valdyti. Kiekviena ministerija yra atsakinga už krizių valdymą savo valdymo srityje. Ministerijos yra atsakingos už politikos formavimą, o pavaldžios agentūros yra atsakingos už politikos įgyvendinimą. Vidaus reikalų</p>	<p>Nacionalinį rizikos vertinimų atnaujinimą 2018 m. atliko ir koordinavo Vidaus reikalų ministerija. Estijos vyriausybė patvirtino šešis svarbius galimų įvykių tipus.</p>	<p>Nenumatytų atvejų planai grindžiami rizika, kai paskirtos vadovaujančiosios institucijos taiko tarpžinybinio bendradarbiavimo mechanizmus, kad sukurtų pajėgumus, pasirengusius valdyti nenumatytas ar sudėtingas krizes.</p>	<p>Krizių valdymo pratybos organizuojamos siekiant įvertinti vienos ar kelių ekstremalių situacijų sprendimo procedūras ir pajėgumus. Vyksta stalo, vadovavimo, lauko ir kombinuotos pratybos.</p>	<p>Šalyje nėra centralizuotos išpėjimo sistemos. Esant ekstremaliai situacijai, žmonės gali būti išpėjami per radiją, televiziją, internetą, tekstinius pranešimus ir kai kuriose srityse sirenų pagalba.</p>	<p>Reagavimas į ekstremalias situacijas grindžiamas sistema, suskirstyta į 4 lygius ir 4 etapus. Lygiai rodo gelbėjimo pajėgumus ir išteklius. Gelbėjimo įvykio sudėtingumas įvertinamas etapais.</p>	<p>Šalis padalinta į 5 apskritis ir 227 savivaldybes. Krizių valdymo apibrėžimas: nacionalinės priemonės, kurias rengia ir įgyvendina vyriausybės organizacijos, bendradarbiaudamos su vietos valdžios institucijomis, privačiomis įmonėmis ir ne pelno organizacijomis, siekdamos užtikrinti visuomenės saugumą</p>

	ministerija yra atsakinga už vidaus saugumo politiką ir koordinavimą bei atlieka pagrindinį vaidmenį rizikos ir krizių valdymo srityje.						ekstremalios situacijos metu.
Graikija	Dvi pagrindinės civilinės saugos įstaigos yra tarpžinybinė koordinavimo įstaiga, koordinuojanti vyriausybės veiksmus didelių nelaimių metu, ir Generalinis civilinės saugos sekretoriatas, atsakingas už nelaimių prevenciją, valdymą ir pagalbą. Be to, kiekvienas regionas ir prefektūra turi parengti savo avarinius planus.	Kiekviena ministerija yra atsakinga už prevencijos planus ir prevencinių priemonių imasi savo kompetencijos srityje. Generalinis civilinės saugos sekretoriatas skelbia aplinkraščius su gairėmis ne tik dėl prevencijos, bet ir dėl pasirengimo joms ir reagavimo į nelaimes. Pagrindiniai nacionaliniame rizikos vertinime nustatyti pavojai yra miškų gaisrai, žemės drebėjimai, potvyniai ir pramoninės avarijos.	Nacionaliniame civilinės saugos plane nustatyta nacionalinė veiksmingo rizikos valdymo planavimo sistema ir numatoma parengti su pavojumi skirtus planus vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis. Generalinis civilinės saugos sekretoriatas skelbia nacionalinius planus dėl visų rūšių gamtos ir žmogaus sukeltų nelaimių. Visos ministerijos, vyriausybės institucijos ir vietos valdžios institucijos turi parengti savo	Mokymus ir pratybas nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis rengia kompetentingos institucijos. Jos dalyvauja ir Europos Sąjungos civilinės saugos mechanizmo mokymo programoje.	Civilinės saugos generalinis sekretoriatas vasaros laikotarpiu išleidžia kasdienį miškų gaisrų rizikos žemėlapi. Jis įkeliamas į jos interneto svetainę ir siunčiamas visoms kompetentingoms ir vietos valdžios institucijoms, dalyvaujančioms miškų gaisrų valdyme. Įspėjimus apie atšiaurius oro reiškinius skelbia nacionalinė meteorologijos tarnyba. Išankstinius įspėjimus dėl cunamio teikia Geodinamikos institutas	Civilinės saugos generalinis sekretorius, regioninės ir vietos valdžios institucijos yra atsakingos už visų operatyvinių pajėgų koordinavimą, atsižvelgiant į tai, ar nelaimė yra bendroji, regioninė ar vietinė. 2019 m įdiegta „cell broadcast“ technologija gyventojų perspėjimui.	Šalis suskirstyta į 13 regionų. Jiems vadovauja centrinės valdžios paskirti generaliniai sekretoriai. Regionai suskirstyti į 51 prefektūrą, į kuriuos įeina 900 savivaldybių rajonų ir 133 nedideli rajonai. Konstitucija suteikia plačią autonomiją. Bendras civilinės saugos sistemos tikslas yra užtikrinti gyventojų, aplinkos ir turto apsaugą ištikus stichinėms ar technologinėms nelaimėms. Planuose įvardinta 21 grėsmė.

			planus, remdamosi nacionaliniu planu. Generalinis civilinės saugos sekretoriatas yra planavimo koordinatorius.				Dvišaliai susitarimai ir (arba) susitarimo memorandumai pasirašyti su Bulgarija, Kipru, Prancūzija, Izraeliu, Malta, Rusijos Federacija, Ukraina, JAV ir Turkija.
Ispanija	Vidaus reikalų ministerija yra aukščiausia institucija, atsakinga už civilinę saugą. Civilinės saugos ir ekstremaliųjų situacijų generalinis direktoratas atlieka esminį vaidmenį nacionaliniu lygmeniu. Prevencijos politika organizuojama sektoriais, vadovaujant ministerijai arba regioninės valdžios institucijai.	Civilinės saugos ir ekstremaliųjų situacijų generalinis direktoratas sudarė darbo grupę su visomis susijusiomis institucijomis, kurios susitarė dėl rizikos vertinimo metodikos. Šis rizikos vertinimas periodiškai peržiūrimas.	Viešojo administravimo institucijos rengia planus pagal savo kompetenciją. Valstybės plane plėtojamas paramos ir pagalbos kitoms institucijoms planavimas, ekstremaliosios situacijos valdymas, organizavimas ir procedūros. Plane taip pat apibrėžiama visų institucijų darbo kryptis ir koordinavimas nacionalinės svarbos ekstremaliosiose situacijose. Teritoriniuose planuose	Pagrindinis strateginio valdymo centras teikia specializuotus mokymus nacionaliniam s ir tarptautiniams darbuotojams, pirmiesiems sureagavusiems į įvykį ir savanoriams. Nacionalinėse pratybose išbandomi planai kovai su įvairiomis rizikomis vietos, regioniniu ir valstybinio lygmenimis.	Naudojamos meteorologinio, hidrologinio, seisminio stebėjimo ir perspėjimo sistemos, vykdomas pastovus gama spinduliuotės monitoringas. Visa stebėsenos organizacijų surinkta informacija beveik realiu laiku pateikiama Nacionaliniam ekstremaliųjų situacijų centrui. Įspėjimas vykdomas sirenomis, žinutėmis siunčiamomis į stacionarius ir mobilius telefonus,	Kai vietos lygmeniu susidaro ekstremalioji situacija, suaktyvinamas vietos teritorinis planas ir naudojami vietiniai ištekliai. Jei ekstremalioji situacija paaštrėja ir vietos lygmeniu nepavyksta išspręsti situacijos, aktyvuojamas autonominės bendruomenės CS planas, o atsakomybę už ekstremaliųjų situacijų valdymą perima bendruomenės	Šalį sudaro 17 autonominių regionų, 50 provincijų ir apie 8000 savivaldybių. Ispanija yra sudariusi tarpvalstybinius susitarimus dėl civilinės saugos, į kuriuos įtrauktas rizikos vertinimas, su Portugalija, Prancūzija ir Maroku,. Savisaugos rekomendacijos gyventojams ir pradinių ir vidurinių mokyklų moksleiviams pateikiamos raštu ir per aiškinamuosius vaizdo įrašus..

			<p>sprendžiamos ekstremaliosios situacijos, turinčios įtakos bendruomenės ar savivaldybės teritorijai. Paskelbtas techninis prevencijos vadovas.</p>		<p>faksus, SMS, elektroniniais laiškais.</p>	<p>CS institucija. Jei situacija įveikia autonominės bendruomenės pajėgumus arba branduolinės avarijos ar karo atveju, arba jei ji daro poveikį kitoms autonominiams bendruomenėms, vidaus reikalų ministras gali paskelbti nacionalinę nepaprastąją padėtį ir perimti bendrą veiklos koordinavimą.</p>	
<p>Italija</p>	<p>CS apima civilinę saugą, ir civilinę gynybą. Civilinės saugos užduotis yra apsaugoti gyvybes, vientisumą, turtą, pastatus ir aplinką nuo žalos ar galimos žalos, kurią sukelia gamtos ar žmogaus sukeltos ekstremalios situacijos ir nelaimės. Civilinės gynybos</p>	<p>Yra nustatytos nacionalinės gairės, pagal kurias vertinamos rizikos. Už prevenciją ir prevencinių programų parengimą, remiantis gairėmis atsako regionai. Provincijos lygmenyje už rizikos vertinimą ir prevenciją yra atsakingos provincijos,.,</p>	<p>Civilinės saugos departamentas, globojamas Ministrų Tarybos pirmininko kanceliarijos, skatina ir koordinuoja centrinės ir vietos valstybės administracijų, regionų, provincijų, savivaldybių, nacionalinių ir teritorinių viešųjų įstaigų bei visų</p>	<p>Reaguojama trimis lygmenimis – centriniu, regioniniu, bei vietiniu provincijų ir savivaldybių lygmeniu. Kai išskyla ekstremali situacija tarp provincijų, planavimo, stebėsenos ir koordinavimo funkciją turi</p>	<p>Įkurtas nuolatos veikiantis prognozavimo ir poveikio priežiūros centras, į kurį surenkama informacija iš stebėjimą ir prognozavimą vykdančių institucijų. Pespėjimui naudojamos sirenos ir kitas įprastos priemonės.</p>	<p>Centrinė valdžia atsako už administracijų (centrinės, regioninės, provincijos ir savivaldybių) veiklos skatinimą ir koordinavimą, nepaprastosios padėties paskelbimą, potvarkių dėl neatidėliotinos pagalbos priėmimą.</p>	<p>Šalyje yra 20 regionų, 106 provincijos ir apie 8,000 savivaldybių. Civilinės gynybos tikslai yra užtikrinti vyriausybės veiksmų tęstinumą, palaikyti teisėtvarką, sutelkti ir koordinuoti nacionalinių išteklių naudojimą, koordinuoti perspėjimo,</p>

	<p>tikslas yra padidinti šalies pasirengimą susidoroti su didelėmis ekstremaliomis situacijomis ir krizėmis, įskaitant karą.</p>	<p>Vietos lygmenyje už rizikos prognozę ir prevenciją pagal regionines programas ir planus atsako savivaldybės.</p>	<p>viešųjų ir privačiųjų institucijų veiklą nacionalinėje teritorijoje. Provincijos yra atsakingos už prognozes ir prevenciją pagal nacionalines ir regionines programas.</p>	<p>regionai..</p>			<p>avarines bei gelbėjimo tarnybas, jei būtų paskelbta nacionalinė krizinė padėtis.</p>
<p>Kipras</p>	<p>CS atsakomybė tenka Vidaus reikalų ministerijai. Ministras Ministrų Tarybos vardu yra atsakingas už teisės aktų įgyvendinimą ir vykdo bendrą CS sistemos priežiūrą ir kontrolę. Ministras koordinuoja tarnybas ir organizacijas, kurios civilinės gynybos tikslais yra įvardintos kaip "būtinės". Nėra jokių konkrečių teisės aktų ar prevencijos plano, susijusių su</p>	<p>Nacionalinėje rizikos vertinimo ataskaitoje nurodomi šie pavojai: žemės drebėjimas, cunamis, staigūs potvyniai ir miesto užtvindymas, jūros lygio kilimas, jūrų tarša, sudėtingos krizės ir pakopiniai įvykiai, vandens trūkumas, didelio masto technologinės avarijos, miškų gaisrai, pakrančių erozija, žmonių sveikatai pavojinga klimato kaita, dirvožemio dykumėjimas.</p>	<p>Ministrų Taryba tvirtina Bendrąjį civilinės gynybos planą, kuriame apibrėžiamas visų civilinės gynybos sistemos komponentų vaidmuo, pareigos ir atsakomybė. Kiekviena civilinės gynybos sistemos sudedamoji dalis turi parengti civilinės gynybos planus kaip spręsti nenumatytų atvejų problemas.</p>	<p>Civilinės gynybos padaliniai yra beveik visuose miestuose, kuriuose dirba daugiausia šauktiniai ir savanoriai. Civilinės gynybos nariai gauna pagrindinį mokymą, o vėliau yra papildomai apmokyti ir išdėstyti įvairiuose civilinės gynybos skyriuose. Nacionalinės pratybų programos</p>	<p>Gyventojų perspėjimui naudojamos elektroninės sirenos su aprėptimi visoje saloje. Kaip operacinė sistema naudojama visos salos itin aukšto dažnio radijo sistema. Sistema taip pat leidžia perduoti balso ir iš anksto įrašytus pranešimus. Išankstiniam perspėjimui naudojamos kelios programos.</p>	<p>Planuose numatyti skirtingi aktyvinimo lygiai, atsižvelgiant į nelaimės dydį. Kai įvykis laikomas didelio masto katastrofa, susirenka speciali ministrų grupė, kuri koordinuoja priemones, kurių imamasi siekiant iversti nelaimę.</p>	<p>Šalis suskirstyta į 6 sritis.</p> <p>Civilinė gynyba šiuo metu kuria pranešimo apie riziką strategiją.</p>

	prevencijos priemonėmis.			renčiamos nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygiu.			
Kroatija	Nacionalinės apsaugos ir gelbėjimo direktoratas yra atsakingi už CS sistemos koordinavimą. Regionai turi organizuoti veiklą iš savo savivaldos sričių, susijusių su civilinės saugos sistemų planavimu, vystymusi, efektyviu veikimu ir finansavimu.	Nacionalinės apsaugos ir gelbėjimo direktoratas rengia nelaimių rizikos mažinimo strategiją, priima sprendimus dėl išorės apsaugos ir gelbėjimo plano parengimo, nustato rizikos vertinimo metodikas. Vietos ir regionų savivaldos padaliniai planavimo dokumentuose numatyto apsaugos ir gelbėjimo priemonės avarių rizikos mažinimui.	Rizikos vertinimo metodikų pagrindu yra rengiami apsaugos ir gelbėjimo planai ir rekomendacijos.	Nacionalinės apsaugos ir gelbėjimo direktoratas rengia mokymus civilinės saugos sistemos temomis.	Operatyvaus komunikavimo centras (24/7), renka ir analizuoja duomenis, taip pat priima sprendimus dėl įspėjimo sistemos aktyvavimo.	Savivalda turi steigti, plėtoti, finansuoti, mokyti operatyvines pajėgas pagal priimtas CS sistemos plėtros vietos lygiu gaires ir planą. Centrinės įstaigos turi valdyti civilinės saugos sistemos operatyvines pajėgas ir koordinuoti jų veiklą.	Šalis suskirstyta į 6 regionus, 20 apskričių ir 1 miestą. Apskirtyse yra 127 miestai ir 429 savivaldybės. Nacionalinės apsaugos ir gelbėjimo direktoratas įkurtas 2004 m.
Latvija	Premjeras yra atsakingas už CS veikimą ir užduočių įgyvendinimą, o Vidaus reikalų ministerijai pavaldi Latvijos valstybinė priešgaisrinė ir	Atsakingos institucijos rengia ir užtikrina civilinės saugos planų įgyvendinimą. Visi parengti planai grindžiami Ministrų kabineto reglamento	Atsakingų ministerijų parengti rizikos vertinimai yra įtraukti į valstybinį civilinės saugos planą, kuriame nustatyti prevencinių priemonių	Vykdomos keturių lygių pratybos, skirtos patikrinti pasirėngimą nelaimėms. Tai atliekama vietos (kas 3 metus),	Veikia išankstinio perspėjimo sistemos, kuriomis informuojama apie tokius pavojus: potvyniai, radiologinės ir branduolinės ekstremaliosios situacijos, žemės	Krizės atveju ministro pirmininko vadovaujama krizių valdymo taryba, remiama Krizių valdymo tarybos sekretoriato, koordinuoja	Šalis padalinta į 42 savivaldybes. Civilinė sauga yra integruota į švietimo sistemą, kurioje įvestas privalomas civilinės saugos kursas.

	gelbėjimo tarnyba valdo, koordinuoja ir kontroliuoja sistemos veikimą bei civilinių ekstremalių situacijų planavimą.	pagrindu. Yra parengtos nelaimių rizikos vertinimo rekomendacijos, bei "Galimų pavojų katalogas", kuriame išvardijama ir reguliariai atnaujinama informacija apie galimus pavojus.	įgyvendinimo uždaviniai visoms institucijoms. Valstybinį civilinės saugos planą kasmet peržiūri Vidaus reikalų ministerija.	regioniniu (kas 4 metus) ir nacionaliniu (kas 4 metus) lygmenimis.	drebėjimai, meteorologinės ekstremalios situacijos, epidemijos, epifitotijos, miškų gaisrai. Sprendimą aktyvuoti visos šalies išankstinio perspėjimo sistemą gali priimti Valstybinės priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo tarnybos viršininkas. Administracinėje teritorijoje ši atsakomybė tenka Valstybinės priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo tarnybos teritorinio padalinio vadovui.	civilinį ir karinį bendradarbiavimą bei valstybės administracinių institucijų operatyvines priemones, kad būtų užtikrintas greitas reagavimas ir vieningo bei savalaikio politinių sprendimų įgyvendinimo koordinavimas. Savivaldybės bendradarbiavimo teritorijos civilinės saugos komisija, sudaryta ir valdoma savivaldybės institucijų, yra atsakinga už civilinės saugos priemonių koordinavimą nelaimės atveju atitinkamose administracinėse teritorijose.	
Lenkija	Pagrindinė krizių valdymo institucija yra Ministrų Taryba. Skubiais atvejais	Už rizikos vertinimą ir planavimą yra atsakingas Vyriausybės	Nacionalinis krizių valdymo planas yra viešai prieinamas dokumentas, kurį	Visais lygmenimis yra organizuojamos ir vedamos	Tekstiniai pranešimai ir sirenos naudojami išankstiniam gyventojų	Nacionalinė gaisrų gesinimo ir gelbėjimo sistema yra profesionalių ir	Šalis padalinta į 16 regionų, 379 rajonų ir 2,478 savivaldybes.

	<p>ši atsakomybė tenka vidaus reikalų ir administracijos ministru. Pagrindinė civilinės saugos institucija yra Valstybinės priešgaisrinės tarnybos Nacionalinė būstinė.</p>	<p>saugumo centras, pavaldus Ministrui Pirmininkui. Grėsmių nacionaliniam saugumui ataskaita yra įslaptinta, jos rengimą koordinuoja Vyriausybės saugumo centras ir Vidaus saugumo agentūra, remdamiesi nacionalinių ir regioninių suinteresuotųjų šalių ataskaitomis. Ataskaitoje nurodoma apie 50 pavojų, kurie gali turėti poveikį visos šalies mastu.</p>	<p>parengia Vyriausybės saugumo centras, bendradarbiaudamas su ministerijomis, kitomis valdžios institucijomis ir regionų valdytojais. Jis parengtas visų pirma Ministrui Pirmininkui ir Ministrų Tarybai. Jį sudaro A dalis, kurioje daugiausia dėmesio skiriama prevencijai ir pasirėngimui, ir B dalis, apimanti atsaką ir atsigavimą.</p>	<p>pratybos taip pat vyksta tarpinstitucinės pratybos. Yra nustatytos mokymo programos ugniagesiams, policijai, medikams ir kt.</p>	<p>perspėjimui. Vyriausybės saugumo centras stebi grėsmes 24/7 sistemoje, bendradarbiaudamas su įvairiomis nacionalinėmis ir užsienio institucijomis. Regioninė įspėjimo sistema naudojama išsamiems įspėjimams ir rekomendacijoms apie tinkamą elgesį avarijos atveju gauti.</p>	<p>savanoriškų gelbėjimo tarnybų tinklas, papildytas daugybe susitarimų su agentūromis, asociacijomis ir kitais subjektais. Ją valdo profesionalūs ugniagesiai.</p>	<p>Į nacionalinį krizių valdymo planą buvo įtrauktos pagrindinės 19 rizikų charakteristikos, įvertinus jų tikimybę.</p>
Liuksemburgas	<p>Vidaus reikalų ministras yra atsakingas už civilinės saugos organizavimą, koordinavimą ir įgyvendinimą. Liuksemburgo priešgaisrinis ir gelbėjimo korpusas yra atsakingas už ekstremaliųjų situacijų</p>	<p>Ministerijos ir administracijos yra atsakingos už rizikos savo sektoriuose vertinimą ir atitinkamų strategijų bei veiksmų priėmimą. Jos taip pat praneša apie riziką suinteresuotiesiems subjektams jei</p>	<p>Nacionaliniu lygmeniu krizės yra valdomos remiantis reagavimo į ekstremalias situacijas planais. Šie planai nustatomi kiekvienai didelei rizikai atskirai ir yra kartu su atitinkamais viešaisiais ir</p>	<p>Dauguma nacionalinių, regioninių ir vietinių pratybų yra lauko pratybos, tačiau yra ir stalo pratybos. Reguliariai organizuojamos nacionalinės tarpžinybinės pratybos,</p>	<p>Įspėjimui naudojamas specialus nacionalinis elektroninių sirenų tinklas. Be to informaciją perduodama per televiziją, radiją ar internetą. Taip pat yra perspėjimo ir informavimo sistema, kurios pagalba</p>	<p>Ekstremalių situacijų ir nelaimių atveju Liuksemburgo priešgaisrinis ir gelbėjimo korpusas vadovauja gelbėjimo operacijoms ir atsiskaito vidaus reikalų ministru. Nacionalinės</p>	<p>Šalis padalintas į 3 regionus, 12 apskričių ir 116 savivaldybių. Beniliukso šalys (Belgija, Nyderlandai ir Liuksemburgas) yra nustatę 73 tarpvalstybines rizikas.</p>

	planavimą ir CS veiklos doktrinos rengimą.	tikėtina, kad rizika turės nacionalinį poveikį. Vidaus reikalų ministerija kartu su priešgaisrinio korpusu rengia nacionalinį gelbėjimo organizavimo planą. Nustatytos 7 pagrindinės rizikos.	privataisiais subjektais parengtų krizių numatymo ir valdymo priemonių dalis. Direktoratas parengia nacionalinį gelbėjimo organizacijos planą ir konkrečių ekstremaliųjų situacijų valdymo planus.	kuriuose dalyvauja strateginiai ir operatyviniai partneriai.	siunčiamos SMS žinutės su nacionaline ar net regionine aprėptimi ir mobiliąja programėle, skirta informuoti ir įspėti gyventojus pranešimais mobiliaisiais telefonais.	krizės, turinčios nacionalinį poveikį atveju, tarpžinybinį koordinavimą valdo Vyriausioji nacionalinės apsaugos komisija.	
Malta	Civilinės saugos departamentas reaguoja į ekstremalias situacijas. Didelių incidentų metu Civilinės saugos departamentas yra koordinuojanti institucija, kuri padeda bendradarbiauti su visiems incidento sprendime dalyvaujantiems subjektais.	Kiekviena ministerija yra atsakinga už savo prevencijos planus. Civilinės saugos departamentas padeda valdžios subjektams, visuomenei ir kitiems subjektams pasirengti nelaimėms savo srityse. Nacionaliniame rizikos vertinime pateikiama išsami informacija apie rizikas, išdėstomos vyriausybės pareigos ir nurodoma	Nacionalinėje rizikos vertinimo ataskaitoje išsamiai aprašoma rizika. Dokumente taip pat pateikiama informacija apie tai, kaip Vyriausybė per Civilinės saugos departamentą ir kitas vyriausybines bei nevyriausybines organizacijas reaguos į nustatytas ekstremaliąsias situacijas.	Civilinės saugos departamentas užtikrina, kad nacionaliniai mokymai ir nacionalinių pratybų planavimas būtų vykdomi taip, kaip nustatyta vietos ir ES teisės aktuose. Mokymus nacionaliniu ir vietos lygmenimis vykdo kompetentinga institucija, kuriai padeda Civilinės saugos	Civilinės saugos departamentas kartu su kitomis agentūromis, reaguojančiomis į ekstremalias situacijas, vykdo informacines sesijas viešosios veiklos metu. Taip pat, siekiant informuoti visuomenę apie nustatytą riziką, kartu naudojamos ir kitų socialinės žiniasklaidos platformomis. ,	Ekstremalių situacijų ir nelaimių atveju Civilinės saugos departamentas vadovauja gelbėjimo operacijoms.	Šalis padalinta į 5 regionus, 68 savivaldybes.

		kiekvieno nustatyto pavojaus, galinčio turėti įtakos šaliai ir jos piliečiams artimiausiais metais, tikimybė ir galimas poveikis.		departamentas.			
Nyderlandai	Šalis suskirstyta į 25 "saugos regionus" kurie yra tarpininkas tarp vietos civilinės saugos organizacijų ir nacionalinių vyriausybinių institucijų. Kiekvienas šių regionų yra atsakingas už ugniagesių komandą ir skubią medicinos pagalbą jų teritorijoje. Atsakomybė už viešąją tvarką ir saugą, pasirengimą nelaimėms ir reagavimą į jas tenka vietos lygmeniui. Vietos pajėgumus valdo vietos bendruomenės.	Kiekviena ministerija turi savo krizių (koordinavimo) centrus, atsakingus už išankstinį perspėjimą, mokymą ir pasirengimą „šaltuoju etapu" ir informacijos apdorojimą bei sektorių koordinavimą „karštuoju“ krizės etapu	Kiekviena ministerija ir departamentas yra atsakingi už krizių valdymą savo sektoriuje. Konkrečiam sektoriui skirtas valdymas dažnai centralizuojamas, o departamentas duoda nurodymus decentralizuotoms institucijoms. Centrinės ministerijos turi įgaliojimus ir atsakomybę už pasirengimą krizėms ir reagavimą į jas savo konkrečioje srityje. Vidaus reikalų ir Karalystės santykių ministerija atlieka bendrą koordinavimo funkciją. Joje	Kiekviena ministerija atsakinga už mokymą ir pasirengimą „šaltuoju etapu" ir informacijos apdorojimą bei sektorių koordinavimą „karštuoju“ krizės valdymo etapu.	Gyventojų perspėjimui naudojama „cell broadcast“ technologija (nuo 2012 m).	Meras yra savivaldybės teritorijoje įvykusių incidentų vadas. Tais atvejais kai įvykis išplinta už vienos savivaldybės, vadovauja saugos regionas. Didžiausio saugumo regiono miesto meras yra atsakingas už reagavimą į krizę. Dalyvaujančių ministerijų atstovų patariamoji grupė susirenka keistis informacija ir susidaryti bendrą veiklos vaizdą bei aptarti koordinuotą krizės valdymą.	Padalinta į 12 provincijų ir 441 savivaldybę. Šalis taip pat turi 25 vadinamuosius "saugos regionus" Nacionaliniam saugumui ir saugumui gresia pavojus, jei valstybės ir (arba) visuomenės gyvybiniams interesams gresia pavojus tiek, kiek iš tikrųjų ar gali būti sutrikdyta visuomenė. Šie gyvybiškai svarbūs interesai yra teritorinis saugumas, ekonominis saugumas, ekologinis saugumas, fizinis saugumas ir socialinis bei politinis

			įkurtas nuolat veikiantis Nacionalinis krizių centras.				stabilumas.
Portugalija	Nacionalinė civilinės saugos (ANPC) institucija yra viešojo ir centrinio administravimo tarnyba, kurios pagrindinė funkcija yra planuoti, koordinuoti ir vykdyti nacionalinę civilinės saugos politiką, visų pirma susijusią su didelių avarijų ir katastrofų, kurioms reikia pagalbos operacijų, prevencija ir reagavimu į jas. Atsižvelgiant į Madeiros ir Azorų salynų administracinę autonomiją, ANPC taikymo sritis yra tik žemyninė Portugalija,	ANPC yra atsakinga už rizikų vertinimą ir planų parengimą. Regionai (Madeira ir Azorai) turi savo atsakomybės ribas Civilinės saugos srityje.	Sukurta nacionalinė civilinių avarijų planavimo sistema, kurią sudaro: a) Nacionalinė civilinių ekstremalių situacijų planavimo taryba; b) Ekstremaliųjų situacijų planavimo komitetai esminėms veikloms, ANPC yra atsakinga už rizikų vertinimą ir planų parengimą. Regionai (Madeira ir Azorai) turi savo atsakomybės ribas Civilinės saugos srityje.	ANPC atsako už ugniagesių parengtį šiose srityse: rizikos valdymo, ekstremalių situacijų planavimo, civilinės saugos logistikos, taip pat atitikties taikomoms taisyklėms tikrinimo..	Dalyvaujama tarptautiniuose išankstinio perspėjimo bendradarbiavimo tinkluose. Aktualią informaciją skelbia institucijų tinklapiuose, socialinės medijos platformose.	Paskirtas incidento vadas vadovauja pagalbos operacijai, nepaisydamas kiekvienos organizacijos hierarchijos ir procesų. ANPC apima ugniagesių operatyvinės veiklos priežiūrą, taip pat nacionalinių saugos reikalavimų planavimą ir koordinavimą krizės ar karo atveju. Azorai yra atsakingi už reagavimą pakrantėse.	Šalyje yra 18 regionų, 308 savivaldybės, 3092 parapijos. Pagrindiniai CS uždaviniai: Vyriausybės veiksmų tęstinumas; tautos išlikimo pajėgumas; parama ginkluotosioms pajėgoms; gyventojų apsauga; nacionalinio paveldo išsaugojimas. ANPC, 2019 m. 04 01 d. oficialiai tapo ANEPC. "E", reiškia savo koordinavimo vaidmenį ekstremalių situacijų metu0.
Prancūzija	Civilinių	Vidaus reikalų	Planai apima šias	Reguliariai	Be įprastų įspėjimo	Kilus krizei,	Šalis padalinta į 22

	<p>ekstremalių situacijų valdymas padalintas lygmenimis: Nacionalinis, zonų ir departamentų. Vidaus reikalų ministerija, neviršydama savo įgaliojimų, rengia ir įgyvendina civilinės gynybos ir saugumo priemones, koordinuoja ministerijų, Prezidentas turi įgaliojimus paskelbti nepaprastą padėtį valstybėje. Regionai naudojami tik planuojant reagavimą į ekstremalias situacijas ir organizavimą. Šie administraciniai vienetai valdomi centriniu lygmeniu.</p>	<p>ministras rengia gelbėjimo priemones ir koordinuoja nepaprastosios padėties išteklius, patenkančius į valstybės, teritorinių bendruomeninių ir viešųjų įstaigų teritoriją. Jam padeda Tarpžinybinis krizių valdymo operacijų centras (COGIC), vykdydamas savo užduotį koordinuoti avarinius išteklius. Zonos prefektas koordinuoja avarinius išteklius gynybos zonoje. Šiai užduočiai vykdyti jis naudojat tarpregioninį civilinės saugos operatyvinio koordinavimo centrą. Rengiant gelbėjimo priemones jam padeda Gynybos zonos generalinis sekretoriatas ir</p>	<p>sritis: 1. bendrasis saugumas; 2. gyvybiškai svarbių įrenginių apsauga ir gelbėjimas; 3. gyventojų gelbėjimas; 4. visuomenės dvasios palaikymas ir valia atsispirti agresijai.</p> <p>Vyriausybė atsakinga už Krizių ir incidentų, vykstančių tiek Prancūzijoje, tiek užsienyje, planavimą ir valdymą.</p>	<p>vykdomos pratybos ir mokymai, kurie susiję su įvairiomis rizikos rūšimis.</p>	<p>kelių naudojama mobili aplikacija, skirta aktualių pranešimų gavimui. Planuojama įdiegti mobilios perspėjimo sistemą šalyje, veikiančią nuo 2022 m.</p>	<p>aktyvuojami trys nauji operatyviniai centrai - vienas Vidaus reikalų ministerijoje, o kiti du - zoniniu lygmeniu (Zonos gynybos operacijų centras) ir departamentas (Departamento operacijų centras).</p> <p>Zonos prefektas koordinuoja avarinius išteklius zonoje. Prefektui padeda Tarpregioninis civilinės saugos operatyvinis koordinavimo centras. Jo žinioje yra viešieji ir privatūs skubios pagalbos ištekliai. bei departamentų lygmeniu dirbančios ugniagesių komandos.</p>	<p>regionus ir 96 departamentus.</p> <p>Prancūzijos civilinė sauga yra savanoriška asociacija, veikianti viešojo intereso labui, turinti vyriausybės pažymėjimą civilinės gynybos misijoms vykdyti.</p>
--	---	---	---	--	--	---	---

		<p>Civilinės saugos zonos štabo štabas.</p> <p>Departamento prefektas koordinuoja viešuosius ir privačius skubios pagalbos išteklius ir koordinuoja šių išteklių panaudojimą. Jo žinioje yra Priešgaisrinės ir skubios pagalbos tarnybų departamentas.</p> <p>COGIC nuolat palaiko ryšius su įvairiomis ministerijomis, viešųjų ir privačių paslaugų teikėjais, nacionaliniu ekspertų tinklu ir jungtinių pajėgų operacijų centru.</p>					
Rumunija	<p>Nacionaliniu lygmeniu už ekstremaliųjų situacijų valdymą yra atsakingas Nacionalinis nepaprastųjų situacijų komitetas. Jį sudaro centrinio viešojo</p>	<p>Visos institucijos privalo parengti planus, kurie suteiktų pagrindą ekstremaliųjų situacijų valdymui jų interesų srityje. Procesą koordinuoja Nacionalinis nepaprastųjų</p>	<p>Rizikos valdymo procesas yra plėtojamas įvairių centrinių ir vietos institucijų atsakomybe. Nepaprastųjų situacijų inspekcija yra įgaliota įstaiga, kuri rengia šios srities taisykles ir</p>	<p>Atsižvelgiant į rizikos rūšis, reguliariai vykdomos pratybos ir mokymai, kurie atitinka konkrečius mokymosi tikslus.</p>	<p>Išankstinio perspėjimo sistemas sudaro aptikimo stotys su analitine programine įranga, signalizacijos stotimis, el. paštu, faksu ir telefonu, kad išpėtų vietos valdžios</p>	<p>Apskričių lygmeniu reagavimą į ekstremalias situacijas užtikrina nepaprastųjų situacijų inspekcijos, pavaldžios Generalinei</p>	<p>Šalis padalinta į 41 apskritį ir sostinės savivaldybę, 269 miestus, 2,714 komunas ir 13,000 kaimelius.</p>

	<p>administravimo ministrai ir direktoriai, o vadovauja vidaus reikalų ministras., Strateginiu lygmeniu Nepaprastosios padėties departamentas turi koordinavimo įgaliojimus ekstremalių situacijų prevencijai ir valdymui, išteklių pasitelkimui. Prevencinę veiklą nacionaliniu lygmeniu koordinuoja Bendroji nepaprastųjų situacijų inspekcija.</p>	<p>situacijų komitetas. Atrinkta dešimt pavojų rūšių.</p>	<p>yra atsakinga už viešųjų ir privačiųjų įstaigų bei ekonominės veiklos vykdytojų, kuriems reikia turėti nenumatytų atvejų planus nustatytai rizikai nustatyti, priežiūra.</p>		<p>institucijas. Naudojama mobiliojo ryšio transliavimo pranešimų sistema, televizijos, radijo transliacijos, sirenos. Pespėjimui naudojama „cell broadcast“ technologija.</p>	<p>nepaprastųjų situacijų inspekcijai, specialistai. Atsižvelgiant į ekstremalių situacijų rūšį ir sudėtingumą, apskričių inspekcijos bendradarbiauja su visomis institucijomis, atsakingomis už reagavimą į ekstremalias situacijas, kad būtų užtikrintas reagavimo veiksmingumas.</p>	
Slovakija	<p>Krizių valdymo sistema yra suskirstyta geografiškai, o kiekvienas viešojo administravimo lygis atlieka savo vaidmenį savo sistemoje. Regioniniai civilinės saugos ir krizių valdymo departamentai</p>	<p>Nacionaliniu ir regioniniu lygiu reguliariai atliekama išsami galimų ekstremalių situacijų analizė; (to nedaroma vietos lygmeniu). Rizika nustatoma kiekybiniais ir kokybiniais veiksniais,</p>	<p>Vidaus reikalų ministerija rengia metinius planus civilinės saugos srityje ir nustato pagrindinius valstybės valdymo institucijų ir savivaldos institucijų tikslus ir uždavinius. Šis planavimas nustato tikslus tuo pačiu ir</p>	<p>Pagrindiniai darbuotojai, užtikrinantys civilinės saugos ir krizių valdymo užduočių vykdymą yra reguliariai mokomi ir atitinkamai rengiami</p>	<p>Pagrindinis įspėjimo būdas yra sirenos, papildytos balso pranešimais, taip pat transliuojami perspėjimai per radiją ir televiziją. Koordinavimo ir reagavimo centrui tenka atsakomybė už įspėjimą ir būtinos</p>	<p>Vietos valdžios institucijos visų pirma yra atsakingos už reagavimą į ekstremalias situacijas jų teritorijoje. Nukentėjusios savivaldybės meras yra gelbėjimo operacijų</p>	<p>Šalis padalinta į 50 rajonų ir 2,912 savivaldybių. Visuomenės informavimą vykdo kelios vidaus reikalų ministerijos koordinuojamos institucijos. Atsakomybė yra suskirstyta</p>

	planuoja, valdo ir teikia veiklą, susijusią su civilių gyventojų apsauga ekstremaliosios situacijos atveju.	papildomai naudojant istorinius duomenis ir modelius. Vidaus reikalų ministerija yra pagrindinė institucija, koordinuojanti, vertinanti ir teikianti galutinius rizikos vertinimus nacionaliniu lygmeniu. Regioniniu lygmeniu rajonų biurai yra atsakingi už visuomenei prieinamų regioninių duomenų rinkimą ir vertinimą.	ministerijose bei valstybės valdymo institucijose.	nacionaliniam s planams ir teisėkūros procedūrai. Kelios mokymo įstaigos prie Vidaus reikalų ministerijos naudojamos specializuotam papildomam švietimui civilinės saugos, krizių valdymo ir prevencijos srityse. Nacionalinės pratybų programos įtraukiamos į Vidaus reikalų ministerijos Krizių valdymo skyriaus metinius veiklos planus.	informacijos teikimą.	vadovas, rajono vadovas yra atsakingas už reagavimą rajono ir regiono lygmeniu. Reagavimą į ekstremalias situacijas atlieka priskirti asmenys.	geografiškai ir pagal tikslingą auditoriją.
Slovėnija	Atsakomybė už nelaimių valdymo sistemą tenka vyriausybei, vietos bendruomenėms, komercinėms bendrovėms ir piliečiams.	Nacionalinėje apsaugos nuostichinių ir kitų nelaimių programoje, kuri priimama kas septynerius metus, pirmenybė teikiama	Už atskirų nelaimių rizikos vertinimą atsakingos institucijos taip pat yra atsakingos už atskirų nelaimių rizikos valdymo pajėgumų	Nacionalines ir regionines pratybas organizuoja vyriausybės įstaigos. Pratybos dažniausiai atliekamos	Sirenos yra gyventojų viešojo perspėjimo sistema. Pavojaus signalus sudaro: bendrieji įspėjimų signalai ir specialūs vietiniai signalai. Yra trys	Reagavimo į dideles avarijas ar nelaimes valdymas yra civilinės saugos vadų ir jų darbuotojų rankose savivaldybių ar	Šalyje yra 58 administraciniai vienetai, 210 savivaldybių. Civilinio ekstremaliųjų situacijų planavimo tikslais yra sukurti

	<p>Sistema grindžiama "iš apačios į viršų" ir pagalbos principu. Už nelaimių valdymą atsakinga yra Slovėnijos Respublikos civilinės saugos ir pagalbos nelaimės atveju administracija prie Gynybos ministerijos.</p>	<p>prevencijos ir nelaimių rizikos mažinimo veiklai Kiekviena ministerija ir savivaldos vietos bendruomenė yra atsakingos už atskirų nelaimių rizikos vertinimų parengimą. Civilinės saugos ir pagalbos nelaimės atveju administracija yra nacionalinė rizikos vertinimų koordinavimo įstaiga, kuri stebi nelaimių rizikos vertinimų rengimą. Bendradarbiaudama su kompetentingomis institucijomis, ji parengia nacionalinį nelaimių rizikos vertinimą. Nustatyti 15 individualių rizikos vertinimų.</p>	<p>vertinimą. Yra sudaryti nacionaliniai reagavimo planai pagal įvardintas rizikas.</p>	<p>kaip vienos dienos ar kelių dienų pratybos su procedūrų ir veiklos modeliavimu. Lauko pratybos organizuojamos kaip vienos dienos ar kelių dienų praktiniai ar kombinuoti užsiėmimai.</p>	<p>bendri išpėjamieji signalai: išpėjimas apie grėsmę, neišvengiama grėsmė ir grėsmės pabaiga. Pranešimų apie ekstremalias situacijas centras yra atsakingas už įvykių stebėjimą ir perspėjimų bei išpėjimų apie ekstremalias situacijas rengimą ir sirenų įjungimą.</p>	<p>regionų lygiu. Didelių nelaimių atveju civilinės saugos vadas vadovauja ir tiesiogiai atsiskaito vyriausybei. Jam padeda Civilinės saugos štabas, kurį sudaro įvairių ministerijų nariai, įvairių sričių ekspertai ir įvairių apsaugos ir gelbėjimo padalinių vadovai.</p>	<p>13 regioninių Civilinės saugos ir pagalbos nelaimėms administracijos biurų, o 6 gynybos administracijos atstovauja Gynybos ministerijos teritorinėms dalims. Nacionalinę saugumo sistemą sudaro trys lygūs, tarpusavyje susiję posistemiai: vidaus saugumo sistema, gynybos sistema ir apsaugos nuo stichinių ir kitų nelaimių sistema.</p>
Suomija	<p>Gelbėjimo tarnybų departamentas prie Vidaus reikalų</p>	<p>Pagrindinė rizika, yra informavimo operacijos, teroristiniai išpuoliai ir</p>	<p>Parengties ekstremalioms situacijoms planavimas ir bendradarbiavimas</p>	<p>Avarinių tarnybų akademija organizuoja pagrindinius ir</p>	<p>Tankiai apgyvendintose vietovėse įrengtos stacionarios sirenos ir</p>	<p>Reagavimo į ekstremalias situacijas centro agentūra teikia reagavimo į</p>	<p>Šalis padalinta į 22 regionus ir 348 savivaldybes. Civilinės gynybos</p>

	<p>ministerijos yra atsakingas už gelbėjimo tarnybų organizavimą nacionaliniu lygmeniu, vadovauja gelbėjimo tarnyboms, koordinuoja įvairių ministerijų ir sektorių veiklą gelbėjimo tarnybų srityje ir jų plėtrą. Kai išteklių nepakanka, gelbėjimo departamentas gali prašyti kitų institucijų, kurios prireikus gali pasiūlyti kvalifikuotus darbuotojus ar įrangą, tarpusavio administracinės paramos.</p>	<p>klimato kaitos sukelti sutrikimai. Rizika, turinti įtakos visuomenės stabilumui, apima rimtą viešosios ekonomikos sutrikdymą, karinės jėgos naudojimą arba didelio masto imigraciją. Pavojus sveikatai apima pandemiją gripą ir didelio masto branduolinę avariją Suomijoje arba gretimose jos teritorijose.</p>	<p>yra gelbėjimo tarnybų pareiga. Vidaus reikalų ministerija koordinuoja Suomijos gelbėjimo tarnybų pasirengimą, o regioniniai gelbėjimo departamentai turi remti savo rajono savivaldybių pasirengimo planavimą. Be to, kiekvienas pilietis turi būti pasirengęs visų rūšių ekstremalioms situacijoms ir sutrikimams.</p>	<p>pažangius priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo mokymus, civilinės saugos ir pasirengimo mokymus bei kitus mokymus avarinių operacijų srityje. Ji taip pat atsakinga už nacionalinių pratybų vykdymą</p>	<p>garsiakalbiai, kurie naudojami išpėti gyventojus iš anksto nustatytu signalu. Suomijos televizijos ir radijo transliavimo bendrovė savo interneto svetainėje ir teleteksto tarnyboje taip pat skelbia išpėjimus apie ekstremalias situacijas. Išankstinio stichinių nelaimių perspėjimo sistema teikia išpėjimus apie stichines nelaimes tiek Suomijoje, tiek užsienyje.</p>	<p>ekstremalias situacijas centro paslaugas visoje Suomijoje, išskyrus Alandų salas. Sukurti 6 reagavimo į ekstremalias situacijas centrai.</p>	<p>slėptuvės užtikrina gyventojų apsaugą tankiausiai apgyvendintose vietovėse. Sudaryta galimybė apgyvendinti apie 3,6 mln. gyventojų. Regioniniai gelbėjimo departamentai yra atsakingi už saugos ryšius ir informuotumo didinimą savo regionuose.</p>
Švedija	<p>Nelaimių valdymo sistema grindžiama visų pavojų metodu. Civilinių nenumatytų atvejų agentūra padeda koordinuoti prevenciją ir, pasirengimo bei reagavimo</p>	<p>Šalis vykdo nuolatinį nacionalinio rizikos vertinimo procesą. Nacionaliniame rizikos vertinime atkreipiamas dėmesys į riziką, priskiriamą antagonistinių</p>	<p>Visos institucijos, atsakingos už žmonių apsaugą, aplinką ar gyvybiškai svarbių visuomeninių funkcijų veiksmingumą, yra atsakingos už nelaimių prevenciją ir</p>	<p>Gelbėjimo tarnyba rengia mokymus ir pratybas organizacijoms, valdžios institucijoms ir asmenims tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu</p>	<p>Pirminė išankstinio perspėjimo sistema yra radijas, televizorius ir 4500 sirenų (gyvenvietėse, turinčiose virš 1000 gyventojų). SMS sistema siunčia išpėjimus į mobiliuosius</p>	<p>Gelbėjimo tarnybos organizuojamos vietos lygmeniu. Nelaimių valdymo sistemoje savivaldybės ir administracinės valdybos turi atitinkamą</p>	<p>Šalį sudaro 21 apskritis ir 290 savivaldybių. Rizikos valdymo planavimas ir finansavimas įtraukiamas į viešojo sektoriaus institucijų biudžetus. Knygelė</p>

	<p>priemonės įvairiuose lygmenyse. Atsakomybė už krizių ir nelaimių valdymą išskirstyta nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis. Krizių ir ekstremalių situacijų valdymo sistema grindžiama 3 principais: atsakomybės, artumo ir Panašumo. Geografinė atsakomybė valdyti įvyki tenka toms institucijoms, kurios yra labiausiai tiesiogiai paveiktos.</p>	<p>pavojų, netyčia žmogaus sukeltų pavojų, gamtinių pavojų ir biologinių pavojų kategorijoms. Blogiausiu atveju kai kurie pavojai (radiologinis įvykis iš atominės elektrinės, užtvankos plyšimas ir pandemiją) gali sukelti katastrofiškų pasekmių (</p>	<p>pasirengimą jiems. Rizikos valdymo planavimas ir finansavimas ir įtraukiamas į viešojo sektoriaus institucijų biudžetus. Papildomas metinis prevencijos ir pasirengimo biudžetas koordinuojamas ir paskirstomas remiantis nacionaliniais rizikos ir pajėgumų vertinimais.</p>	<p>lygiu. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo tarnybų darbuotojams vedamos nacionalinės prevencijos ir operacijų profesinio mokymo programos. Pratybos organizuojamos visoje sistemoje. Nacionaliniu lygmeniu reguliariai vykdomos didesnės koordinavimo pratybos įvairiuose sektoriuose.</p>	<p>telefonus paveiktoje zonoje. Įgaliojimus naudotis šia sistema turi ugniagesių komandos, kurios daugiausia ją ir naudoja.</p>	<p>atsakomybę savo geografinėse teritorijose. Vietos lygmeniu tai - atsakomybė krizių metu išlaikyti tokių paslaugų kaip vandens paskirstymas, mokyklos ir gelbėjimo tarnybos tiekimas. Apskritis administracinė valdyba visų pirma atlieka regioninį koordinavimo vaidmenį. Civilinių nenumatytų atvejų agentūros operatyvinė užduotis – koordinuoti, remti ir palengvinti dalyvaujančių šalių reagavimą į nelaimingus atsitikimus, krizes ir ekstremaliąsias situacijas nacionaliniu ir tarptautiniu</p>	<p>"Ką daryti karo krizės atveju" buvo išplatinta visiems namų ūkiams. Švedijos pilietinių nenumatytų situacijų agentūra inicijavo Pasirengimo ekstremalioms situacijoms savaitę, kad padidintų gyventojų informuotumą apie riziką ir krizes</p>
--	--	---	--	--	---	--	--

						mastu. Ji gali skirti papildomų išteklių savivaldybėms ir apskričių administracinėms taryboms.	
Vengrija	Vidaus reikalų ministerijos Nacionalinis nelaimių valdymo generalinis direktoratas atsako už nelaimių prevenciją, gelbėjimo darbų vykdymą ekstremalių situacijų metu, nelaimių valdymo organizavimą, pasekmių šalinimą ir atsigavimo įgyvendinimą. Jis reguliuoja ir valdo priešgaisrinės tarnybos sistemą, techninį gelbėjimą ir visuomenės informaciją.	Generalinis direktoratas yra atsakingas už civilinių ekstremalių situacijų planavimą ir valdymą. Vietos mastu meras, padedamas vietos nelaimių valdymo organo, kasmet atlieka rizikos vertinimą. Atlikus tam tikro rizikos vertinimo procedūrą, reagavimas priskiriamas nelaimių valdymo departamentams. Parengiami planai. Vietos valdžios atstovas per Nacionalinį nelaimių valdymo generalinį direktoratą kontroliuoja ir koordinuoja svarbiausių	Direktoratas stebi savivaldybės ir teritorinių ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimą ir užtikrina teisės aktuose nustatytą tinkamą apsaugos lygį. Jis parengia ir nuolat atnaujina centrinę ekstremaliųjų situacijų valdymo planą.	Nelaimių valdymo srityje Generalinis direktoratas nustato profesionalaus personalo mokymo ir tolesnio mokymo programas ir temas, yra atsakingas už apskrities priešgaisrinės apsaugos ir civilinės gynybos vyriausiųjų inspektorių ir nukentėjusių darbuotojų mokymo planavimą ir organizavimą..	Reagavimo į branduolines avarijas srityje Generalinis direktoratas, vykdo Nacionalinio branduolinių ekstremalių situacijų išankstinio perspėjimo centro (RODOS) užduotis, taip pat planuoja, organizuoja ir koordinuoja nacionalinio RODOS centro veiklą, tvarko duomenų mainus nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu.	Direktorato vadovybė koordinuoja kitų institucijų veiklą, kad užkirstų kelias ekstremalioms situacijoms. Generalinis direktoratas dalyvauja civilinių ekstremalių situacijų valdyme, planavime, gynybos valdyme, šalies ekonomikos mobilizacijoje ir valstybės rezervų valdyme. Valdydama pareigų ir operacijų kontrolės sistemą, institucija aktyvuoja likviduoti	Šalis padalinta į sostinę ir 19 apskričių, yra gyvenviečių vietos savivaldos. Tarp apskrities ir vietos savivaldos nėra pavaldžių santykių.

		užduočių CS srityje užtikrinimą .				reikalingas pajėgas ir turta. Generalinis direktoratas vykdo gaisrų gesinimą, techninį gelbėjimą, apsaugą, informaciją ir vietos valdžios institucijų perspėjimą	
Vokietija	Federalinės žemės yra atsakingos už nelaimių valdymą. Jos priima atitinkamus įstatymus, kuriais apibrėžiamos atsakingos nelaimių valdymo institucijos ir kai kurios administracinės bei operatyvinės užduotys pavedamos regionų ir vietos lygmeniu. Gynybos atveju Federacija yra atsakinga už civilinę saugą, gali pasinaudoti žemių ištekliais ir prireikus juos	Atsakomybė už civilinių ekstremalių situacijų valdymą yra paskirstyta keturiems skirtingiems vyriausybės lygmenims: federalinei valstybei, žemėms, miestams ir apskritims bei savivaldybėms. Federacija, bendradarbiaudama su žemėmis, atlieka civilinės saugos rizikos analizę visoje šalyje. Laikantis holistinio požiūrio, rizikos analizę papildo konkretesnės	Rizikos analizė ir pajėgumais grindžiamas planavimas ir rizikos valdymas bei krizių valdymas. Federaliniame civilinės saugos ir pagalbos nelaimės atveju biure įsteigtas Nacionalinis Sendajaus protokolo nelaimių rizikos mažinimo sistemos ryšių punktas. Jis yra įtrauktas į tarpžinybinę darbo grupę ir yra įgaliotas koordinuoti sprendimų įgyvendinimą ir	Federacija remia gyventojų švietimą savisaugos srityje, teikdama konsultacijas, ir remia kitus civilinės saugos srities veikėjus, vietos nelaimių valdymo institucijas ir dalyvaujančias pagalbos organizacijas, kurių pareiga yra teikti informaciją gyventojams.	Nacionalinė meteorologijos tarnyba yra atsakinga už orų prognozavimą ir oficialių įspėjimų pateikimą. Potvynių prognozes ir vertinimus atlieka žemių potvynių prognozavimo ir kontrolės centrai, bendradarbiaudami su Federaline vandens kelių ir laivybos administracija. Federalinėse Žemėse yra užtikrinama seismologinė stebėseną. Radiacinės situacijos centras -	Taikos metu žemės yra atsakingos už nelaimių valdymą. Pagal žemių įstatymus kai kurios administracinės ir operatyvinės užduotys perduodamos regionų ir vietos lygmeniu. Visų pirma rajonai yra atsakingi už nelaimių valdymą (pagal daugiapakopę nelaimių valdymo institucijų sistemą) Paprašyta pagalbos, Federacija gali	Šalis padalinta į 16 žemių, dauguma žemių yra suskirstytos į administracinius rajonus, kiekvienas rajonas - į administracines apygardas ir apskričių apylinkes. Pagrindinis civilinių ekstremalių situacijų planavimo tikslas yra apsaugoti valstybę ir jos piliečius.

	<p>papildyti. Ji teikia žemėms papildomą įrangą, atsargas ir mokymus ir gali padėti nelaimės atveju. Federalinė vidaus reikalų, statybos ir bendrijos ministerija yra aukštesnioji federalinės vyriausybės institucija civilinės saugos srityje.</p>	<p>rizikos analizės, kurias žemės ir vietos valdžios institucijos atlieka atitinkamoje savo kompetencijos srityje. Avarinių situacijų planavimas taikos metu - žemių kompetencija.</p>	<p>palengvinti jų įgyvendinimą Vokietijoje.</p>	<p>atsakinga institucija radiacinės avarijos atveju. Jungtinis informacijos ir situacijų centras Federaliniame civilinės saugos ir pagalbos nelaimės atveju biure yra institucija, kuri federaliniu lygmeniu rengia padėties ataskaitas ir prognozes, koordinuoja informaciją ir išteklius .</p>	<p>padėti vietos ir regionų valdžios institucijoms ir žemėms savo operatyvinėmis pajėgomis.</p>	
--	--	--	---	--	---	--

Informacijos šaltiniai

1. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lt/sheet/62/branduoline-energija>
2. <https://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/others/european-union.aspx>
3. https://www.remm.nlm.gov/radiation_ppe.htm#overview
4. https://ec.europa.eu/echo/what/disaster-management_en
5. <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Italy-Civil-protection.aspx>
6. https://europa.eu/eurobarometer/api/archives/eb_special_379_360_en.htm#371
7. https://data.europa.eu/data/datasets/s1569_87_4_464b_eng?locale=en
8. <https://eena.org/document/public-warning-systems-2019-update/>
9. <https://www.connexionfrance.com/French-news/France-plans-national-emergency-text-message-alert-system-by-2022-a-year-after-Rouen-disaster>
10. <https://www.safecommunitiesportugal.com/current-anpc-weather-warning-to-the-population-2/>
11. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653645/EXPO_STU\(2021\)653645_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653645/EXPO_STU(2021)653645_EN.pdf)
12. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication_on_the_first_progress_report_on_the_eu_security_union_strategy.pdf
13. https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/health-research-and-innovation/coronavirus-research-and-innovation/preparedness-and-response_en
14. <https://www.gov.ie/en/campaigns/624e4-emergency-planning/?referrer=/>
15. International CEP Handbook 2009 Civil Emergency Planning in the NATO/EAPC Countries, Published by the Swedish Civil Contingencies Agency (MSB);
16. Europos komisijos įgyvendinimo sprendimas (2014/762/ES) , 2014 m. spalio 16 d, Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo Nr. 1313/2013/ES dėl Sąjungos civilinės saugos mechanizmo įgyvendinimo taisyklės ir panaikinami Komisijos sprendimai 2004/277/EB, Euratomas ir 2007/606/EB, Euratomas (pranešta dokumentu Nr. C(2014) 7489;
17. Evaluation Study of Definitions, Gaps and Costs of Response Capacities for the Union Civil Protection Mechanism, D7: Final Report 11 October 2019, Centre for Strategy and Evaluation Services LLP;
18. European Commission, CBRN Glossary